

PERSONHISTORISK TIDSKRIFT

1908

UTGIFVEN

AF

PERSONHISTORISKA SAMFUNDET

GENOM

CARL-MAGNUS STENBOCK

SAMFUNDETS SEKRETERARE

ÅRG. X.

HÄFT. I.

INNEHÅLL

Gustaf Vasas porträtt af år 1542. (Ett arbete af JACOB BINCK). Af GUSTAF UPMARK	sid. 1.
Ett gammalt familjepor­trätts öde. Af G. W. GOIJER	» 9.
Marta Hagmans självbiografi. Meddelad af ERIK G:SON HJORT	» 12.
En svensk soldats minnen från Gustaf IV Adolfs Pommer­ska krig. Af N. SJÖBERG	» 18.
Om Carl XII:s dop. Ett litet bidrag af O. P.	» 26.
Några anteckningar om studenterna af släkten Teuchler. Af ALFRED LEVERTIN	» 28.
John Ericssons härstamning. Af HELMER LAGERGREN	» 30.
Jernkontorets porträttmedaljonger	» 34.
Notiser	» 36.
Personhistorisk litteratur	» 39.
Frågor	» 49.
Personhistoriska samfundet	» 52.
Insända porträttförteckningar (6)	» 54.
Nya ledamöter i Personhistoriska samfundet	» 55.

PORTRÄTT

GUSTAF VASA, KRISTIAN III, ANTON BRYSCHE, ELSA EBBA BIELKENSTIERNÄ, 4 OKÄNDA PORTRÄTTMEDALJONGER.

För bidrag, som antagas till tryckning, betalar redaktionen 40 kr. per ark.

Gustaf Vasas porträtt af år 1542

Ett arbete af Jacob Binck

I Upsala universitets samlingar finnes ett i olja på duk måladt porträtt af Gustaf Vasa, som enligt inskrift återger konungen sådan han såg ut år 1542.¹ (fig. 1).

Porträttet skänktes i början af 1800-talet till universitetet af den bekante samlaren friherre Adolf Ludvig Stierneld († 1835), som på dukens baksida gjort följande anteckning: »Det enda veterliga original. — På detta kon. Gustaf I:s originalporträtt, måladt år 1542, lät k. Johan III sätta påskriften, då det hängde i lilla matsalen på Bråborgs slott, hvilket drottning Gunilla byggde och bebodde.»

I en uppsats om Gustaf Vasas porträtt² erinrar Gustaf Uppmark d. ä. om att detta porträtt hvarken är det enda eller det enda målade samt påpekar att det icke heller är något originalporträtt. Hvar Stierneld hämtat sina uppgifter om bilden är ej känt, men osannolikt i och för sig är det icke att densamma kan förskrifva sig från drottning Gunillas tid, som åren 1588—90 uppförde Bråborgs slott. — Upsalaporträttet torde vara en mot slutet af 1500-talet utförd kopia af ett originalporträtt, som målats år 1542. Samma original har äfven legat till grund för det under 1600-talet målade helfigursporträtt af konungen som sitter i rikssalen på Gripsholms slott.

¹ I Nils Sjöbergs förteckning öfver universitetets tafvelsamling beskrives porträttet på följande sätt: »brösbild, fas t. v. sittande i en hvälfd fönsteröppning och stödjande båda armarna mot den med svart tyg behängda nedre karmen, och hållande med båda händerna i sin grå högerhandske; gult rundskuret hår, hvarpå en flat svart baret med rund, hvit plym, blå ögon, gult tvärklippt helskägg och gula mustascher; svart guld- och pärlstickad dräkt, med stor fyrkantig nervikt krage, på vänstra handen grå handske; ljus gråbrun bakgrund. På ömse sidor om huvudet står: SIC REX GVSTAVVS VVLTVSQVE HVMEROSQVE FEREBAT/ FELIX IMPERIO SVECIA MAGNA TVO/ 1542. — Olja, 77 × 58 cm.»

² Tr. i »Ord och Bild», 1894, samt i »Valda skrifter», Stockholm 1901.

¹⁷⁶/08 *Personhistorisk tidskrift* 1908.

Upsalaporträttet är helt säkert det mest kända och mest spridda af alla svenska historiska porträtt. Det är nämligen återgifvet på samtliga svenska riksbankens sedlar, ehuru blott som bröstbild och för öfrigt på ett ur porträttsynpunkt ganska otillfredsställande sätt. Originalbildens visserligen allvarsamma, men dock vakna och liffulla uttryck har i sedelbilderna fått något af sömnaktig likgiltighet, nästan slöhet, som för visso var fullständigt främmande för mannen själf.

»Om upphofsmannen till denna typ veta vi», säger G. Upmark d. ä. i sin ofvan citerade uppsats, »ingenting med säkerhet.» Konungen talar 1541 i ett bref till Olaus Petri angående sin krönika om 'vår målare'. Möjligen är denne den 'Casper konstmålare', som just 1541 inkallades från Holland, men som ej tycks hafva dröjt här någon längre tid och ej heller sedermera omtalas. Konungen står under dessa år i en ganska liflig förbindelse med utlandet. Christophe Richer besöker som konung Frans I:s sändebud två gånger Sverige och öfverlämnade 1543 vid Vreta kloster å sin herres vägnar till den svenske konungen St Mikaelordens insignier. En svensk ambassad hade året förut besökt Frankrike. Härjämte ägde en skriftlig beröring rum mellan konungen och en af samtidens mest framstående nederländska konstnärer, den i Utrecht bosatte målaren Jan van Scorel. Konungen hade från denne erhållit en Mariabild. — Har Casper konstmålarens korta besök här stått i något samband med Mariabilden, porträttet och brevväxlingen?»

Så torde icke hafva varit förhållandet. Vid samma tid ägde däremot äfven en annan förbindelse rum mellan Gustaf Vasa och en hans samtida, nämligen konungen af Danmark, Kristian III, som snarare synes kunna sättas i samband med det ofvan nämnda porträttet. — För att ordna åtskilliga tvistefrågor hade svenska och danska riksråd redan på hösten 1540 sammanträffat i Kalmar och till våren året därpå planerades ett personligt möte mellan de båda konungarna, för hvilket i Gustaf Vasas hof gjordes stora tillrustningar. Mötet blef af åtskilliga anledningar uppskjutet och ägde rum först i september månad 1541 i Brömsebro; en förbundstraktat undertecknades och allt skulle vara frid och vänskap.

Icke långt efter detta möte anhöll Gustaf Vasa att få »låna» den danske konungens hofmålare och som svar härå afgick den 6 november 1541 från konung Kristian III, som då befann sig på Odense slott, ett längre bref till Gustaf Vasa, hvori bl. a. meddelades att hofmålaren omedelbart afrest; sannolikt fick han själf

GUSTAF VASA

1542

UPSALA UNIVERSITET

öfverbringa brevet. — Den svenske konungens svar härå är dateradt Stockholm den 28 december 1541: konstnären i fråga hade anländt, Gustaf Vasa tackar för tillmötesgåendet och lofvar att sända honom tillbaka vid påsktiden, som konung Kristian önskat, men hoppas att denne icke skulle tycka illa vara om han behöll mannen hos sig litet längre.¹

Det var den danske konungens hofmålare, den tyskfödde Jacob Binck (Pinck, Pincke, Pinckenn), som på detta sätt på begäran formligen utlånades till den svenske grannen. Af ordalagen i de anförda breffen synes med visshet framgå att han hitkommit redan vid jultiden 1541. Konung Kristian III hade önskat få honom åter vid påsktiden följande år, men Gustaf Vasa tyckes hafva haft mycket att göra för honom, så att han ännu på hösten 1542 befann sig kvar i Sverige. I räntekammarboken för detta år har jag nämligen påträffat en anteckning om att konstnären den 4 september fick af konungen mottaga 100 daler, för »sith omaack» som det heter.²

Det torde sålunda få anses konstateradt att Jacob Binck från december 1541 till åtminstone september 1542 varit i Sverige och att han under denna tid utfört något arbete åt Gustaf Vasa. Liksom så många andra af renässanstidens konstnärer var äfven Jacob Binck en mångsidig talang, målare, kopparstickare, bildhuggare, guldsmed, t. o. m. arkitekt och fästningsingenjör. Det

¹ De båda sist anförda breffen finnas bevarade, det första i koncept, det andra i afskrift i danska riksarkivet. »Pakken Sverige A. Brevveksling Chr. 3—Gustaf I, 1534—41;» cit. men ej aftryckta af Madsen: Kunstens historie i Danmark (bilaga till tidskriften »Kunst».) De ställen i breffen som röra denna sak hafva för min räkning benäget afskrifvits af dr Chr. A. Jensen och hafva följande lydelse:

1541 ^{9/11} Kristian III till Gustaf I. »Schloss Odense». — »Unsern Conterfeyer und Siegelschneyder (Jacob Pinckenn) wollen wir e. l., wie sie durch unsern Secretérier bitten lassen, gerne bijs wff zukunfftigen Ostern lehenn. Schicken auch e. l. hiemit denselben zu. Bitt aber freuntlichenn e. l. wollen dennselben widder so vonn Jr abvertigen, das er vff schirstkomende Ostern gewüslichenn widder bei uns sein moge. Bescherten wir gerne.» —

1541 ^{28/12} Gustaf I till Kristian III. »Schloss Stockholm». »Des zugeschicken E. L. Conterfäyer und Siegelschneiders thuen wir uns gleichfellig gegen E. L. freundlich bedancken und wollen auch denselbigen E. L. mith gnadigster abvertigunge ufs schleunigst Immer müglich wiederumb zukomen lasen, ob aber unserer ehalt halber die abvertigung, über die begirte E. L. zeith ethwo ein wochen oder vier verlauffen und erlengern muchte, wollen drumb E. L. kein beschwerd noch ungefallen getragenn.» —

² Räntekammarboken 1542, Kammararkivet. — »På samme dagh — (4 September) — efter Clement scriffueres bef. fick Jacob Pincke contrafeijere Szom Kon. Mat. schenckte honom för sith omaack Jochemsdaler — 100 stycker.» — I samma utgiftsbok finnas äfven antecknade penninggåfvor till medlemmar af den danska beskickningen med Herluf Trolle i spetsen, som under året besökte det svenska hofvet. Penningarna utbetalades i daler, »Joachimsdaler», en myntsort som just detta år fanns i mängd i »herr Eskils maack» på grund af de stora inbetalningarna från danska konungen.

kan ju tänkas att han af konungen rådfrågades angående de byggnadsarbeten som just vid denna tid pågingo på Gripsholm eller angående andra byggnadsplaner, Vadstena m. m. som väl redan då voro å bane, men de benämningar, under hvilka han omtalas, »Conterfeyer und Siegelschneider», synas peka i en annan riktning. — Samma år som Binck reste till Sverige, 1541, hade han utfört ett par medaljer eller skådepenningar framställande Kristian III hvaraf exemplar finnas förvarade i den kungliga myntsamlingen i Köpenhamn. Den ena är en stor gjuten och ciselerad silfvermedalj, den andra en mindre dylik af guld af en annan typ och försedd med infattning och en bygel, som anger att den varit afsedd att bäras i kedja om halsen.

Har Jacob Binck måhända under sitt uppehåll i Sverige utfört något liknande arbete för Gustaf Vasa? Det är möjligt, men någon dylik medalj finnes icke bevarad i kungl. myntkabinetet, och de nya dalermynt, som just år 1542 slogos i myntverket vid Svartsjö hafva icke den karaktär att de kunna ställas i samband med Jacob Binck. Man vet dessutom att Gustaf Vasa vid denna tid hade i sin tjänst en egen »stämpelsnidare», Ulrik.

Det torde sålunda hafva varit i sin egenskap af konterfejare i egentlig mening som Jacob Binck användts af Gustaf Vasa, och det »omaak», för hvilket han erhöll betalning har till äfventyrs varit utförandet af det porträtt af konungen, hvaraf Upsalaporträttet är en kopia. — Året 1542 var som bekant ett synnerligen oroligt år för den svenske konungen; redan tidigt på våren började de af Dacke ledda upprorsrörelserna i de södra landskapen, och Gustaf Vasa befann sig oupphörligt på resande fot och var säkerligen strängt upptagen. Måhända kan man däri se en anledning till att den danske hofmålaren blef kvarhållen så länge utöfver den med hans herre aftalade tiden.

Mitt antagande att Jacob Binck målat originalbilden till 1542 års porträtt af Gustaf Vasa, som torde hafva alla »arkivaliska» sannolikheter för sig, synes mig ytterligare bestyrkas genom en jämförelse mellan vårt Upsalaporträtt och några af de konterfej af Jacob Bincks hand — eller kopior däraf —, som ännu finnas bevarade i danska samlingar. Jag har visserligen icke varit i tillfälle att i original se något enda af dessa porträtt, men de afbildningar, som varit mig tillgängliga och af hvilka tvänne här finnas återgifna (fig. 2—3), synas mig erbjuda bevis starka nog. Samtliga dessa danska porträtt äro yngre — från 1550-talet — än Gustaf Vasa-porträttet, som hittills torde vara det äldsta kända målade

Fig. 2. *Konung Kristian III af Danmark.*
Målning af Jacob Binck, 1550. Fredriksborg.

mansporträtt som kan tillskrivas Binck¹. Stor likhet med vårt porträtt erbjuder särskildt det år 1550 målade porträttet af den danske rikskansleren Johan Friis² i samlingen på Hesselagersgaard,

¹ Bincks danske biograf, Francis Beckett tillskrifver honom visserligen på stilistiska grunder ett i pinakoteket i München befintligt porträtt af konung Ludvig II af Ungern († 1526), måladt på 1520-talet.

² Tyvärr har jag icke lyckats erhålla en för reproduktion lämplig fotografi af detta porträtt.

där anordningen med ett bågfält och de på barriären hvilande armarna återfinnes. Samma traditionella renässansuppställning har äfven porträttet af Antonius Bryske fig. 3. — Min obekantskap med själfva originalen gör att jag här afstår från några närmare jämförelser utöfver hvad de här meddelade bilderna kunna gifva enhvar anledning till.

Jacob Binck, som sålunda med tämligen stor sannolikhet kan anses som upphofsmannen till det äldsta kända målade porträttet af Gustaf Vasa, var af tysk härkomst¹, sannolikt född i Köln omkring år 1500. Han var sina yngre år hufvudsakligen verksam som kopparstickare, till en början under nederländskt inflytande, något senare, från midten af 1520-talet påverkad af Albrecht Dürer och hans skola. Ett af Bincks präktigaste grafiska arbeten är ett porträtt af Kristian II (tyrannen) af Danmark, stucket efter ett af Albrecht Dürer år 1521 måladt original. Det är också som kopparstickare som han första gången kan sättas i direkt förbindelse med Danmark. År 1535 utförde han nämligen ett porträtt i kopparstick af dåvarande hertigen af Slesvig och Holstein Kristian, sedermera (1537) konung Kristian III af Danmark. Tydligt har konstnären vid denna tid tagit anställning i danske konungens tjänst som »Conterfejer und Siegelschneider». Något annat porträtt af hans herre, måladt eller stucket, från denna tid är icke bekant: möjligt är ju att han utfört något sådant, efter hvilket det nyssnämnda kopparsticket gjorts. Närmast i ordningen efter gravyren af år 1535 komma de ofvan omtalade medaljerna från år 1541.

Efter återkomsten från Sverige till Danmark, som väl torde hafva skett på senhösten 1542, stannade Jacob Binck ungefär ett år vid konung Kristians hof. I oktober 1543 afreste han — tilläfventyrs på liknande vilkor som året förut till Sverige — till den danske konungens sväger, hertig Albrecht af Preussen. I Königsberg synes han hafva stannat de närmaste åren och i november 1547 öfvergick han definitivt i hertigens tjänst. I det kontrakt, som härvid upprättades, tillförsäkrades konstnären uttryckligen rätt att företaga äfven rätt långvariga resor utom Preussens gränser. Här af har Jacob Binck också begagnat sig; redan på våren 1548

¹ Hans verksamhet är för öfrigt rätt väl känd: *Fr. Beckett*: *Renaissancen og Kunstens Historie i Danmark*, Köpenhamn 1897. — *Fr. Beckett*: *Jacob Binck*, tr. i *Tidskrift for Kunstindustri* 1899 (med afbilningar af medaljer och målningar). — *Karl Madsen*: *Kunstens Historie i Danmark*, bil. till tidskriften »Kunst», Köpenhamn 1906, hvori kapitlet om 1500-talskonsten är författadt af *Fr. Beckett* (med afbildningar). — *Nye danske Magazin*, Bind I. Köpenhamn 1794.

Fig. 3. *Kansleren Anton Bryske.*
Målning af Jacob Binck, 1554. Fredriksborg.

var han på en resa till Sachsen och Nederländerna och åren 1550—51, 1554, 1556 och sannolikt äfven 1559, Kristian III:s dödsår, har han varit i Danmark och under dessa besök utfört en rad porträtt, som numera äro de viktigaste profven man äger på hans konstnärskap som målare.

År 1550 utförde han det äldsta kända målade porträttet af Kristian III, hvaraf kopior finnas på Fredriksborg (fig. 2) och i

museet i Dresden.¹ Den främste danske kännaren af Jacob Bincks konst, dr Francis Beckett, tillskrifver honom äfven det porträtt af Kristian III, som finnes å den bekanta stora an-tafflan i det s. k. danska galleriet å Gripsholms slott. Anträdstaflan hitkom som krigsbyte efter Karl X Gustafs danska krig. — Egendomligt nog finnes i inventariet öfver Gustaf Vasas porträttsamling å Gripsholm af år 1548 icke upptaget något porträtt af hans nabo, den danske konungen, under det att åtskilliga porträtt af andra samtida furstar finnas där såsom kejsaren, konungen af Frankrike, konungen af England m. fl. Icke heller i den nuvarande Gripsholmssamlingen finnes, med undantag af anträdets, något samtida porträtt af konung Kristian III.

Utom sin forne herre, konungen, målade Jacob Binck under sina besök i Danmark äfven porträtt af flera af landets stormän: kansleren Johan Friis år 1550; originalet på trä finnes ännu kvar på hans gård Hesselagersgaard; en annan bild af samme man, illa skadadt original på trä, daterad 1551, finnes på Fredriksborg. Samma år målade Binck Herluf Trolle, bevarad i kopia på Herlufsholm, och hans hustru, Birgitte Giøe, original på Fredriksborg, båda i half figur. Från år 1554 härstammar det enligt Beckett starkt påmålade, men dock intressanta porträttet af kansleren Anton Bryske (fig. 3) på Fredriksborg och från 1556 ett på samma ställe befintligt porträtt af Albrecht Giøe.

I Preussisk tjänst stannade Jacob Binck ända till sin död, som inträffade i Königsberg år 1569. Hans färder mellan de tre nordeuropeiska hofven gifva en föreställning om den torftighet på det konstnärliga området, om den brist på konstnärskrafter som vid denna tid rådde här. Han var den förste målare som i Danmark utfört en rad profanporträtt och äfven i Sverige är han en bland de tidigaste på detta område verksamma konstnärer. Först under senare delen af 1550-talet inkommo hit några konstnärer, som liksom Binck höjde sig något öfver den rena handtverksmässigheten, Dominicus ver Wilt, Lambrecht målare, Willem Boy m. fl. Från denna tid härstammar äfven det andra »ad vivum» målade porträtt af Gustaf Vasa, som bevarats till vår tid, det bekanta helfigursporträttet i Vasasalen å Gripsholm.

Gustaf Upmark.

¹ Det sistnämnda afbildadt i E. F. S. Lund: Danske malede portraeter VI Bind, Haeft I.

Ett gammalt familjeporträtts öde

För några år sedan såldes å en auktion i Långemåla socken af Kalmar län en gammal länstol, skröplig och illa medfaren.

Samma länstol lämnades därefter till en handtverkare i och för reparation. Då befanns, att mellanlägget i stoppningen utgjordes af en sammanviken, mycket illa åtgången oljemålad duk, i större oval återgifvande ett särdeles vackert, fint och konstnärligt måladt kvinnoporträtt.

Hvem hon i listiden varit, den unga damen, hvars intagande bild till sist fått utgöra stoppning i en gammal länstol, därom fick man upplysning genom det å porträttet målade namnet jämte vapensköld med krona och årtal.

Å konterfejet stod nämligen att läsa namnet »*Ebba Biälken-Stiärn*» med vapenskölden afmålad mellan det tudelade ättenamnet samt därunder årtalen 1652 och 1675, tydligen angifvande födelse- och dödsår.*

Slår man upp Anreps »Svenska adelns ättartaflor» å friherrliga ätten Bielkenstierna, återfinner man tvenne familjemedlemmar med namnet Ebba.

Den äldre, Ebba Hansdotter Bielkenstierna, dotter af riksrådet och amiralen Hans Claesson Bielkenstierna och friherrinnan Elisabet Gyllenstierna, var kammarjungfru hos drottning Kristina och afled ogift 1652. Med sistnämnda årtal såsom dödsår öfverensstämmer emellertid icke det å porträttet angifna årtalet.

Däremot finnes en brorsdotter till nyssnämnda Ebba Hansdotter med namnet Elsa Ebba Claesdotter Bielkenstierna, född 1652, död 1675. Dessa årtal öfverensstämma således fullkomligt med de å porträttet angifna, hvadan alltså ingen tvekan kan råda om hvilkendera som befinnes å det ifrågavarande porträttet afbildad.

Följer man vidare Anreps uppgifter, så finner man, att Elsa Ebba Claesdotter Bielkenstierna blef gift år 1673, således vid 21

* Å bifogade fotografiska afbildning af porträttet i dess nuvarande skick är namnet ofvanför årtalen mindre tydligt och för öfrigt numera nästan aldeles bortklippt, så att endast ordet »Stiärn» kan urskiljas, utgörande sista stafvelsen i släktnamnet.

års ålder, med sedermera landshöfdingen friherre Axel Gabriel Leijonhufvud i hans första gifte, född 1650 och död 1732. Elsa Ebba Bielkenstierna afled i Stockholm efter barnsbörd den 11 december 1675 i en ålder af 23 år och blef troligen begrafven i Bielkenstiernska ättens familjegrav i Österhaninge kyrka i Södertörn.

Hennes föräldrar voro amiralen friherre Claes Hansson Bielkenstierna och friherrinnan Barbro Natt och Dag, den sistnämnda dotter af riksamiralen friherre Åke Axelsson Natt och Dag.

Utom dottren Elsa Ebba samt trenne söner, hvilka sistnämnde afledo i späd ålder, hade amiralen Claes Hansson-Bielkenstierna sonen Axel, född 1648. Han blef först kapten vid amiralitetet och därefter major vid Östgöta infanteri samt slutligen öfverstelöjtnant vid flottan. I nämnda tjänst omkom han år 1676 den 1 juli i det olyckliga sjöslaget vid Öland, när örlogsskeppet »Svärdet», som fördes af den tappre amiralen Claes Ugglå, antändes af en fiendtlig brännare och sprang i luften. Han var den siste af ätten Bielkenstierna på svärdssidan.

Då nu ingen medlem af ätten Bielkenstierna, för så vidt man vet, ägt någon sätesgård i Småland eller därstädes innehaft något ämbete, kan man ju undra, huru det gamla familjeporträttet af Elsa Ebba Bielkenstierna kommit att hamna i en af Kalmar läns aflägsnare skogsbygder. Måhända finner man dock förklaring af följande.

En grannsocken till Långemåla är Ålems socken, hvarest det gamla herresätet Strömsrum är beläget. Denna egendom hade efter den lärde och utmärkte statsmannen, riksrådet friherre Johan Skytte, gått i arf till hans son, den likaledes lärde och högt ansedde Jakob Skytte, hvilken blef vice president i Svea hofrätt och landshöfding öfver Östergötland. Han hade ingått äktenskap med Anna Nilsson Bielkenstierna, en dotter af amiralen Nils Claesson Bielkenstierna och syskonbarn med förutnämnde amiralen Claes Hansson, hvilken var Elsa Ebba Bielkensternas fader.

Då sålunda de båda ätterna Skytte och Bielkenstierna blifvit befreundade med hvarandra, och då den förstnämnda ätten ända till konung Karl XI:s reduktion och äfven någon tid därefter ägde sitt stamsäte på Strömsrum, så synes ganska sannolikt, att å nämnda egendom vid den tiden funnits en samling familjeporträtter, och att bland dessa troligen äfven befunnit sig det här ofvan omnämnda porträttet af Elsa Ebba Bielkenstierna, hvilket porträtt sedermera, då reduktionen öfvergått Strömsrumsgodset, och sedan såväl Skyttesläkten som ätten Bielkenstierna utslöcknat, kommit

ELSA EBBA BIELKENSTIERNA,
GIFT MED FRIHERRE AXEL GABRIEL LEIJONHUFVUD.
1652—1675.

OLJEMÅLNING AF OKÄND KONSTNÄR.

att kastas å sido och öfverlämnats åt vanvård och förgängelse, till dess det slutligen fick tjänstgöra som stoppning i en gammal karmstol.

I förbigående kan nämnas, att en son till landshöfdingen Jakob Skytte och Anna Nilsdotter Bielkenstierna var den beryktade unge sjöröfvaren Gustaf Adolf Skytte, som äfven en tid innehade Strömsrum, till dess han år 1663 den 27 april vid 26 års ålder blef för sina föröfvade sjöröfverier och begångna mordgärningar arkebuserad å torget i Jönköping. Måhända hade hans vilda håg för sjöbragder, vid hvilka äfven hans unga syster Anna Skytte var honom behjälplig, nedärfts från hans modernesläkt Bielkenstierna, hvilken släkt från midten af 1500-talet till år 1659 bland sig räknade icke mindre än 5 vid svenska örlogsflottan tid efter annan tjänstgörande amiraler, förutom den siste af ätten, förutnämnde öfverstelöjtnanten vid flottan, friherre Axel Bielkenstierna.

Af ofvan framställda släktförhållanden framgår i öfrigt, att Elsa Ebba Bielkenstierna var syssling med nyssnämnde Gustaf Adolf Skytte och hans syster Anna Skytte.

Men — kan man ju fråga — hvad har sedermera blifvit af det på ett så egendomligt sätt anträffade porträttet af den unga sköna Elsa Ebba Bielkenstierna? Det hade ju väl varit förtjänt af att blifva någorlunda återställt i dess ursprungliga skick och skulle i sådant fall säkerligen utgjort en framstående och värdefull prydnad i en större porträttsamling.

Men i stället blef dess öde att utsättas för ytterligare ännu svårare vandalism, i det att det mesta af den skadade och ursprungligen rätt stora ovala oljefärgsduken helt enkelt bortklippes, så att af den förra större lifbilden endast återstod en liten fyrkantig lapp, knappast upptagande mera än själfva ansiktets bilden. Och i sådant skick anträffades slutligen det gamla porträttet samt tillvaratogs och förvärfvades af en intresserad samlare, doktor C. Sjögren i Kalmar, som sålunda räddat ett gammalt intressant, om än illa medfaret minne af vår svenska stormakts-tids i så många afseenden framstående porträttmålningskonst från ännu fullständigare förstörelse och tillintetgörelse.

J. W. Goijer.

Marta Hagmans själfbiografi

(En sonsons sondotter till Marta Hagman, den nyligen aflidna författarinnan Fru A. L. Ljungstedt, f. Hjort [pseudon. Claude Gerard], har begagnat dessa anteckningar som utgångspunkt för en novell »*Svarta kappan. Skiss från 1722*», tryckt i *Sv. familjournalens* 12:te band samt i *Samlade Berättelser af Claude Gerard d. 9.*)

År 1682 den 7 Januari är jag *Marta Hagman*¹ barnfödd i Rengs prästgård här i Skåne.

Min käre Fader den i sin tid berömde och nitälskande kyrkoherden vid Rengs och Stora Hammars Församlingar S. T. Herr *Henric Hagman*², och min kära moder S. T. Fru *Susanna Achtschelding*³.

Till denne framledne Fadrens heder kan ock nämnas detta, att han kort efter sin erhållne fullmæckt på berörde pastorat vardt utsedt och förordnat att som legationspräst vara den stora ambassaden följacktig till Köpenhamn 1680. Då Högtsalig H. M. Konung Carl XI:tes Brud och Gemål, den stora Sveriges Drottning Ullrica Eleonora glorvördigst i åminnelse, såsom Kongl. Dansk Princessa afhämtades ifrån Dannemark.

I min barndom vardt jag af hederliga och hulda föräldrar hållen till Scholan att lära läsa och väl förstå mina christendomsstycken med den flit och sorgfällighet att jag vid mina åtta åhrs ålder läst Bibelen 2:ne gånger igenom; och kände tillika utom catechesen många Konung Davids Psalmer utantill. Vid tilltagande åhren informerades jag likaledes uti all slags sömm och andra då brukeliga och för en flicka anständiga nättheter, och sedermera måste jag, såsom ällsta Dotren allt jemt vara min käraste Moder till min egen undervisning behjelpelig i Hus-sysslor, hvarunder allt jag vann mina käraste föräldrars synnerliga tycke och kärlek samt växte således upp i mina kära föräldrars hus med mycken fågnad och förnöjelse tills jag fyllt mina 15 år; men

¹ † 1766.

² H. Hagman f. 1646 † 1698.

³ S. Achtschelding f. 1658 † 1742.

Åhr 1698 behagade det den kära Guden efter 7 fjerdedels års svår sjukdom straffa mig med en något tidig förlust och saknad af en huld och kär Fader, hvars faderliga ömhet och omvårdnad jag då som bäst behöfde, hvilket dödsfall gjorde mig så mycket mer bedröfvad och ängslig som jag mäst upvacktade min Fader i hans långa sjukdom; hvarföre min k:ste moder ehuru sorgbunden hon sjelf var, likväl alltid i min närvaro ställde sig tålig och tröstade mig, emedan hon väl märkte, det jag i min ungdom icke kunde så finna mig som jag borde.

Åhr 1700 tänkte vår Herre på nåd igen för vårt hus, och gaf oss en Fader igen uti efterträdande kyrkoherden vid Rengs och Stora Hammars Församl. samt sedermera prosten S. T. Herr Magister *Lars Kråka*¹; men mitt hjerta var ändå icke så tillmods, som hos. annan ungdom.

Åhr 1703 behagade åter den store Guden så bestyra och utse min lott, att jag af dåvarande Conrector Scholæ i Malmö Herr Magister *Mathias Hahne*² vid Påsktiden blef genom Guds försyn till äckta begärt, som af mina Föräldrar och mig blef samtyckt och slutat; och stod vårt Bröllop 3:dje derpå följande Pingstdagen eller den 10 Maji samma år uti Rengs prestgård. Så högt som Gud tillförne medelst en kär Faders saknad hade mig straffat och bedröfvat, så glad gjorde han mig nu, då jag befann mig vara beskärd en hjertans from och god samt välmående man och make, med hvilken mycken välsignelse och hugnad mig tillföll.

Åhr 1704 blef denna min kära man förordnad till Rector vid samma trivialschola i Malmö hvarvid han med all heder och trogen flit tjente och arbetade till

Åhr 1708, då samma min man blef benådat med Kongl. fullmakt att vara kyrkoherde här vid detta Fjälkinge och Nymö Pastorat; men under de sex åren vi bodde tillsammans i Malmö välsignade Gud oss i vårt äktenskap med Tre kära Barn och Söner, dem en kär Fader så hjerteligen älskade att dess faderliga kärlek var nästan mehr än allmän.

Åhr 1709 flyttade vi i Herrans namn ifrån Malmö hit upp till Fjälkinge och voro glada öfver all den godhet och barmhertighet Gud med oss gjordt hade; men som den timeliga glädjen (törhända) drog våra hjertan något på sin sida, hade den gode Guden för oss tucktans ris till reds, ty här å orten mötte

¹ L. Kråka f. 1671 † 1728.

² M. Hahne f. 1661 † 1710.

oss i början dels vid en nedsuten prästegård, dels vid Fiendens infall i landet om hösten samma år nog tryckande olägenheter. Oroliga krigstider föra vist stort besvär och tunga med sig för alla landets innävånare, men särdeles måste de med marscher vid inqvarteringar taga sin dryga dehl och känning häraf som vid allmänna landsvägen äro boende, och så gick det ock för oss här i Fjälkinge, hvilket man i synnerhet fick erfara vid det tillfälle då våra här i orten liggande trupper blefvo af ett starkt Danskt partie här öster om Byen på fältet bort emot Trollahus angripna och kommo med hvarandra i action, då vi sedermera om aftonen måste emottaga öfver 100 man af fiendens troppar i vårt hus att i några dagar med mat och annat mer påfordrades förse och försörja, utan att nämna oräkneliga flera besvär och bördor som vid de täta fram- och återmarscher här vid landsvägen nu af våra egna, nu af fiendens troppar måste uthärdas. Och fast detta var för oss som nyligen flyttat hit nog svårt, drogs dock detta igenom med så mycket mer tålamod som vi genom Guds nåd lefde med hvarandra i ett kjärt och förnöjsamt äktenskap, så att den ena makan alltid halp den andra troget att draga bördan, tröstande oss inbördes med det hopp att Gud gaf oss väl någon gång fred då det blefve godt nog bo i Fjelkinge; men

År 1710 michelsmesso-dagen blef min kära man sjuk under Gudstjensten vid Nymös altare, kom sjuk hem och måste straxt gå till sängs, samt denna sin sjukdom med christeligt tålamod uthärda till påföljande Allhelgona dags morgon kl. 3 då Gud behagade genom en stilla och salig död hädankalla denna min fromma och kära man som vid det jag satt vid hans säng afsomnade på min arm sedan vi i ett så kjärt och ljuft äktenskap allenast fått räkna tillsamman 7 åhr och 4 månader och af dem min sal. man endast 17 månader varit tjenstgörande kyrkoherde här i Fjelkinge. Här blef då mitt unga hjerta och min själ å nyo hårdt sargat och bedröfvat, som på en fremmande ort och under en besvärlig krigstid måste sakna min huldaste och trognaste vän och den bittra enkio-kalken emottaga, hvars dryga känning blef derigenom märkligen förökt att några veckor här efter började den bedröfveliga och smittosamma pestsoten här i orten och församlingen sig visa, som i detta mitt Enkio-stånd förhindrade all umgängelse med mina vänner då jag deras råd och tröst bäst kunnat behöft, och under så mycken hjertans

sorg och enslighet måste jag med mina tre små faderlösa barn detta mitt Enkiostånd efter Guds behag beleva; men

Åhr 1712 behagade den kjäre Guden, efter sitt goda löfte tänka på att åter hela och läka det han sargat och sårat mig och mina små barn till hugnad och upprättelse i det att för detta varande collega Scholæ i Christianstad S. T. herr *Bernhard Hjort*,¹ som nu mera var i nåder blefven hugnat med Kongl. Fullmakt på detta pastorat blef efter Guds faderliga skickelse hågad begära mig till sin kära hustru, som med mina vänners samråd jemte egit bifall blef beslutad och stod vårt bröllop här i Fjelkinge prästegård d. 2 Januarii 1712.

Här fick jag åter erfara sanningen af dessa orden: Herren sargar och läker, han slår och hans hand helar; ty uti detta mitt nya äcktskap behagade Gud åter välsigna mig med en ganska from och välmenande samt för sin redlighet af allom älskat man och make, ja, en kär och vänlig man mot sin hustru och maka samt en huld och from fader emot sina 3 små stifbarn, så att man kan i sanning säga att förra svåra saknaden blef genom denna hederliga och välsignade mannen och fadren både för mig och mina barn märkeligen och hugneligen ersatt och upprättad; men under all den fågnad man hade af ett så ljuft och hugneligt äcktskap kändes ännu svårigheter af krigets medföljande och ännu fortfarande olägenheter särdeles här vid landsvägen; dock gaf Gud åter dess emellan många nöjsamma dagar. Omsider blef det något stilla och fredeligt och då hopades man i ett så kjärt äcktskap få lefva tillsammans med sina kjära barn, hälst sedan vi i detta vårt äcktskap blifvit välsignade med Tio Barn, nio söner och en enda doter; men som jag (kanhända) väl icke rätt förstod skicka mig i slik medgång, behagade Gud åter vända bladet om för mig och fatta riset, i det denne min fromme och kjäre man som tillförne var en frisk och stark man blef tillskickat en tärande sjukdom och svaghet som i 2:ne åhrs tid höllt vid och utmärglade hans hälsa och krafter, samt änteligen slöts med en stark hetsig feber, hvarunder han den 8 Febr. 1729 om en Lördags afton sal: i Herranom genom döden afled, sedan vi då lefvat ett kjärt äcktskap med hvarandra tillsamman 17 åhr och 1 månad. Här behagade åter den högste Guden räcka mig en ännu drygare tårekalk änn jag tillförene frestat. Sex barn af detta mitt senare ljuftva äcktskap

¹ B. Hjort f. 1683 † 1729.

voro väl före fadren, alla små, genom döden hädankallade, men här blef jag åter enka med sju oförsörjda barn, nemligen 4 af senare och 3 af förra giftet. En hvar lærer lätt finna hvad sorg mitt hjerta här fick, ty här tycktes nu min lyckta vara utsläckt och min timmeliga glädje för min öfriga tid vara försvunnen, såsom jag icke annat hade tänkt änn uti ett sådant tillstånd efter Guds behag förnöta min öfriga lefnadstid, men som Guds tankar äro icke våra tankar, Guds vägar icke våra vägar och det står ej uti någons mans makt huru han vandra skall, ja, människan sätter sig väl något i sinne, men Gud, som har människans hjerta i sin hand böjer dem hvart han vill och leder dem som vattubäckar.

Gud såg i sin allvetenhet att min öfriga tid ville för mig och mina barn bli allt för bekymmersam, svår och äfventyrlig, ty tänkte han återigen på att hela det hans hand hade sargat och slagit, ja, fogade det emot förmodan så, att S. T. herr pastorn *Föns Pettersson Ring*¹, som vardt blifven enkling sist på året och 1729 benådades med öppen Kongl. fullmakt på detta pastorat, med mycken åstundan och anhållan begärde med mig få ingå ett nytt äktenskap. Tillbudet, ehuru hederligt och ädelsinnat det ock var, togs dock å min sida något i öfvervägande i henseende till de omständigheter som med flera barns sammanflyttning å ömse sidor jämte ådragen skuld kunde för handen vara, men efter Guds faderliga försyn och styrsel samt min sal. mans så väl som mina egna vänners trogna råd och tillstyrkan, blef en så hederlig, bepröfvad och förtjent mans ädelsinnade begäran af mig sjelf samtyckt och bifallen och det uti en af Gud välsignad stund mig sjelf till märkelig tröst och hjälp i mina tilltagande år och mina k. barn till understöd och befordran.

Åhr 1730 den 24 Junii eller midsommarsdagen blef alltså detta i Herrans namn slutna äckta förbund emellan förbemälte kyrkoherde här vid Fjelkinge och Nymö Församlingar och sedermera prosten öfver detta Villands härad herr Jöns Pettersson Ring och mig behörig copulation och vigsel här i Fjelkinge prästgård stadfäst och fullbordad, då vi med tolf sammanbrackta och oförsörjda Barn, nemligen fem vid hans och sju vid min sida, stego med hvarandra i brudstolen. Ett äktenskap som väl för människors ögon hade något vidt utseende, men bägge förtröstade vi på Gud, som de sina efter sina löften hjälper.

¹ J. P. Ring f. 1695 † 1765. Gift 1) 1718 m. Margareta Matsdotter † 1729.

Begge voro vi genom motgång och sorg bepröfvade och försökta; Begge voro vi alltså enige uti att bedja och arbeta; och som hos denne hedersmannen fants icke allenast villja och åhåga, utan och drift och munterhet att arbeta på vårt huses och våra barns samfällta bästa så väl för stifbarn som 'egna, så gaf och detta mig en dagelig upmuntran att med nöje göra detsamma uti allt det som för mig möjligt och tillbörligt vara kunde. Gud ha vi emedlertid under allt detta haft för ögonen och i hjertat, ty har Han ock underligen och mildeligen i detta vårt äcktenskap behagat hugna oss med den ena välsignelsen efter den andra, hvaribland ett kjärt och ljuft äcktenskap tillika med en kär och ljuflig sammanlefnad emellan föräldrar och barn inbördes bör billigen räknas för den förnämsta; såsom ock Gud bör högeligen tackas och prisas therföre, att wi haft den glädjen fådt se alla våra många sammanbrackta barn som lefva then ena efter then andra bli hederliga och väl försynta och försörgde, hvartill Gud hade utsedt denne min siste käre man såsom ett välsignat medel och redskap.

Afskrifvet af Erik G:son Hjort, sonsons sonson till Marta Hagman i hennes andra gifte.

En svensk soldats minnen från Gustaf IV Adolfs Pommerska krig

Krigsminnen upptecknade af en man i ledet torde höra till sällsyntheterna. Genom en tillfällighet har några sådana fallit i min hand. Lars Rudberg, som föddes 1778 på Ruda grenadjär-torp, hvilket hans far, lifgrenadjären Peter Herkules, bebodde, blef först spannriddare hos friherre Roxendorff på Karlshof i Elfvestads socken i Östergötland, sedan kusk hos kapten Bergenstråle på Ruda. Antagligen vid sin faders död år 1800 öfvertog han dennes soldattorp och ingick vid lifgrenadjärregementet. Med detta gjorde han Pommerska fälttåget 1805—1806, och härom och om sin fångenskap har han efterlämnat rätt intressanta anteckningar,² som gifva oss en god inblick i gemene mans tankar och känslor under kriget. Han börjar:

»Förteckning för år 1805 och de följande, då vi af Hans Kgl. Majestät den 6 september blefvo kommenderade att afgå till Karlskrona, som ock skedde den 9:de i samma månad, då vi togo afsked från våra kära hustrur och anhöriga, och blefvo så af våra rusthållare fortskaffade till länsgränsen, och fingo sedan durchmarsch till Karlskrona med mera som följer, och skall hädan efteråt till alla delar blifva upptecknad och till minnes förd öfver hela vår resa så inom som utom lands hela tiden igenom.»

Redan i Karlskrona började vedervärdigheterna, ty där fanns intet kvarter, utan Rudberg och många hans kamrater fingo sitt nattläger på stengatan. Den 16:de sept. gick man till segels med skeppet Kung Adolf Fredrik och ankom den 27 till Barth, hvar-est de då fingo lofsjunga och prisa Gud, som lyckligen fört dem öfver hafvet. Därifrån marscherades till Stralsund, dit armén koncentrerades. Kvarter togos här på vindar, och under trägen excersis och garnisonstjänstgöring stannade man till den 23:dje

² Dessa ägas nu af hans sonson, distinktionskorpralen vid 1:a Lifgrenadjärregementet Lars Rudberg. En afskrift finnes i Krigsarkivet.

oktober, då bataljonen förlades utanför på landet, tills den 7:de november uppbrottsorder kom, »men kunde vi då aldrig föreställa oss att en så lång resa stod oss före.» Det var i den af norra förbundshären företagna diversionen mot Hannover som Rudberg nu skulle deltaga.

Som bekant bestod den norra förbundsarmén af svenskar, ryssar och engelsmän och stod nominellt under Gustaf IV Adolfs befäl. Under fälttåget blef likväl ingenting uträttadt, svenskarna fingo mer eller mindre planlöst marschera hit och dit och sågo icke till någon fiende under hela kampanjen.

Tåget gick öfver Damgarten, hvarest konungen för första gången träffade sin armé, till Rostock där de fingo goda kvarter utan att betala därför, men en tid därefter så drog officerarna af 4 skilling på deras traktamenten, men redan följande morgon måste de öfvergifva dessa välgörare. På vägen mot Elbe kommo de vidare till herregården Liewenhoff, på det svältehället fingo de olyckligtvis rastedag, Gadebusch, där »låg en svensk konung begrafven. och utanför staden har Stenbocken med 8,000 man slagits med 24,000 man österrikare och det har varit en stor bataglia och Stenbocken vannt platsen», och till Lauenburg.

Nu följde tre veckors marscher fram och tillbaka i Hannover oftast under dåligt väder. Än var det trägen exercis under den strängaste vinter som detta år uti tyska länderna har varit, än blef dagen kännbar, då deras bördor ökades genom att de blefvo genomdränkta af ett gruffigt regn, än var det det ohyggligaste väder det någonsin kunde vara.

Därför kom liksom en glad förhoppning ordern att vända om och öfvergifva det Hannoveranska landet. Den 3:dje april var ändtligen den svenska armén koncentrerad vid Siemersdorff inom svenska gränser, sedan den de sista månaderna mot konungens af England önskan skyddat hans tyska besittningar mot en fiende som aldrig kom.

Hit till Siemensdorff hade »Hans Majestät Konungen på samma dag låtit sammankalla hela svenska armén, utom några få, som uti engelska konungens tyska städer till dess skydd kvarblifvit, och höll följande hedrande och märkvärdiga tal:

Jag har här låtit församla eder för att förklara så väl befallande som lydande mitt synnerliga välbehag och nöje öfver det nit hvarmed hvar och en i allmänhet sökt uppfylla sina skyldigheter under nu sistförflutna tider. Om ödet hittills förhindrat mig att med eder utföra det stora ändamål, hvarföre jag kallat eder till

detta land, så böra vi därtinnan vörda en högre hands styrelse, och med undergifvenhet sådant anse. Svenska vapnens urgamla ära har dock af eder blifvit bibehållen i det anseende, som ni själfva och edra förfäder dem tillvunnit. Jag har återfört eder till det land, som edra stora förfäder genom sitt blod så ärorikt förvärfvat, och vi sakna endast de krigskamrater, som på min befallning förblifvit i en del af min bundsförvant konungen af Englands tyska städer för att dem beskydda. Vi hafva således den största anledning att hembära tack och lof till den alldråhögste, som på ett så underligt sätt beskyddat oss under dessa krigiska tider. Jag uppmanar nu eder alla att med uppriktiga hjärtan tacka Gud och anropa Dess nåd, att vi nu och allt framgent alltid må vandra dygdens och ärans väg.» Just en lämplig afslutning på det fälttåg, där intet skott mot fienden blifvit lossadt och genom hvilket ingenting blifvit utträttadt på grund af konungens märkvärdiga idéer och absoluta brist på fältherrebefäfnig.

Marschen gick nu tillbaka till Stralsund, »och där lämnade vi då genast åtanken af den utståndna möda och svårighet, ganska mycket intagne af ett gladt hopp, att utan dröjsmål få begifva oss på hemorten åt Sverige. Men huru snart blef icke detta hopp om intet, och i dess ställe förfärliga rykten utspridda. När vi nu lämna denna förbigångna tid litet till vår uppmärksamhet, så kunna vi aldrig till fullo tacka och lofva Gud, som till vår största förundran så underligen uppehållit oss vid en så god och beständig hälsa, då vi så många gånger känt oss alldeles så godt som oförmögna att kunna själfva aflägga våra bördor, men likväl alltid vid ringaste hvila friska och sunda uppstodo.

Då vi nu här uti Stralsund den 11 april voro inkomne, så hade vi några dagars frihet, och sedan började detta oupphörliga arbete med vakt och exercis, hvilket alltsammans framgent fortfor, först utom den s. k. Francken Thor med nya vallars och batteriers uppsättande, hvilket alltsamman framgent fortfor med strängaste ifver hela långa tiden, utan knappast någon dags uppehåll eller hvila. Slutligen blefvo alla indelta regementen hit indragna, hvilket icke lände till någon förmån. Ehuruväl de voro alltsamman till arbetet kommenderade, hade vi därtuf ingen lindring för den orsakens skull, att allt vardt så förträfverligt dyrt, hvad som man skulle hafva till födan. Helgedagarna hade vi ändtligen den förmånen och önskelige tillfället att helgdagarna bevista

gudstjänsten uti Maria kyrka; men därjämte måste vi alltid vid något tillfälle marschera mellan vakter och arbete, och sedan nu det nämnda Francken retrachementet var till större delen färdigt, började vi liksom hafva något hopp om förlossning från denna träldomsbanan, men oakadt denna vår trägna önskan började då strax ett annat ute vid Knieperdam, och det vete Gud när det tager en ända.»

De enda omväxlingarna i sommarens enformiga arbete var en färd till Wolgast som besättning på några kanon-slupar, en generalmönstring och en paradering vid riksdagen i Greifswald. Hvad som likväl lifvade var »hoppet att få vända resan till Sverige, och detta hopp vardt oss något förnöjsamt, ty man talte ofta i sällskap med ljufva samtal därom. Men bättre Gud! Lyckans hjul vände sig med hast och gjorde utsikten för det förestående odrägligare än man någonsin kunnat sig föreställa.»

Hvad som störde alla tankar på snar hemresa var en konungens order, att en kår från Stralsund skulle detacheras för att åter besätta Lauenburg; och härtill utsågos bland andra trupper äfven lifgrenadjärerna, och den 3:dje september skedde uppbrottet. Marschen gick öfver Rostock och Wismar, »en gammal stad, svenska kronan förr tillhörig, men sades af dess innevånare för 2:ne år sedan blifvit förpantad till hertigen af Mecklenburg, hvaröfver de funno sig litet missnöjda, och där var mycken blandning med svenskar, och därför hyste de förtroende och ömhet för svenska trupper.» I den lilla staden Rehna »träffade vi det goda tillfälle att få hvila öfver en dag, men vi hade fullt upp att göra med att torka våra våta och nedstänkta kläder och mycket svårighet vid det för dunkelt väders skull. Men här nalkas likväl en dag på hvilken snygghet och properhet fordras.

Den 15:de kl. $\frac{1}{8}$ om morgonen gingo vi därifrån och gingo 3 mil till staden Ratzeburg. Vi trädde här åter in i det Saxen-Lauenburgska landet, och vi marscherade in öfver långbryggan, och vi liksom påminde oss när vi sista gången gingo ifrån Hannover och Lauenburgska landet, hur vi gjorde oss då alldeles försäkrade om att aldrig mera komma där eller skåda denna ort. Men man ser därutaf soldatens ovillkorliga lott, hvilken är att vid minsta vink vara färdig.» I staden Möllen »gingo vi tid att rasta och litet betrakta den uti all värden bekanta Ullspegels bild och grafställe. Hans afmålning var gjord på en stentafla, och en dylik på hvilken hans moder stod afmålad, och hans uti listiden

brukade drickeskanna, tobakspipa, glasögon, sporrar och värja, som voro äfven där förvarade. Uti kyrkoväggen var gjordt ett hål, uti hvilket allt sammans stod, och före dörr och lås, till hvilket kyrkovaktaren beständigt hade nyckeln. Man läste under hans bild om hans död, som timade under år 1350. Och efter som hans egna ord förmäler, att om han vid sin död saligen afled, så skulle på hans graf uppväxa en lind, är det ock skedt, och är den så präktig, att man inte kan se en enda gren för löf. Ifrån urminnes tider har detta träd alltid varit hattadt, så att man kunde där knappast inträda en knappnålsknapp emellan spikhufvudena, och dessutom är det alldeles förbudt att hugga det. Men alla rötterna äro afhuggna utom en enda, men dock är det lika härligt och grönt, och det står till en evig åminnelse efter honom.»

Hittills hade allt gått i frid och ro, men nu skulle andra dagar stunda. Napoleon hade den 14 oktober vid Jena och Auerstädt krossat och sprängt de preussiska arméerna, och en preussisk kår under Blücher var nu på reträtt mot Lübeck, förföljd af en fransk under Bernadotte. Vid underrettelsen om det ändrade läget skickade Gustaf IV Adolf till svenska styrkans befälhafvare, generaladjutant v. Morian order att genast draga sina trupper till en hamnstad och därifrån inskeppa dem. Denne koncentrerade sig vid Ratzeburg »hvarest vi endast njöto en kort hvila öfver natten, för krigslågorna brunno då med fullaste ifver, och var oss ej då någon säkerhetsutväg. Tidigt om morgonen den 3:de november gingo vi därifrån tre mil till staden Lübeck, stundeligen osäkra för fiendens anträffande. Utanför staden voro vi en god stund försinkade, under hvilken laddning kommenderades i tanke att med våld bryta oss in i staden. Men slutligen vardt det upplåtet och vi marscherade därin och måste åter en god tid förbida och ligga på gatan. Under detta gjordes det anstalt om inkvartering för oss, och vi träffade skäligen goda kvarter, men hvilade ej med någon säkerhet öfver natten. Där sattes genast ut fältvakter, och om morgonen den 4:de hördes intet af i förstone, utan det endast kommenderades några man till skeppens aflastande, som vi skulle resa på till Stralsund. Vid middagstiden kom det order att vi alla skulle gå ombord, och så gingo vi genast ned till stranden, där skeppen lågo. Men där hastades dock icke; hela dagen gick förbi, och om aftonen gingo vi ombord, men lågo likväl stilla till den 5:te om morgonen. Då kommo preussarne in i Lübeck med en hel armé och fransosen var kort efter dem, och om natten hördes många kanoner och

skott rundt omkring oss. Natten emellan den 6:te och 7:de tog fransosen in Lübeck; då voro vi under färd en mil därifrån, och började redan se vår förestående olycka.

Den kom oss nog bitter i sikte om morgonen den 7:de; då var redan en del af våra kamrater blottställda uti krigslågan. Vi tågade åstad, men tro vår ovän försinkade icke sitt behändiga tillfälle. Vi visste således intet ordet af förr än kanonkulorna började springa ibland skeppen, och då voro vi alla förlorade genom 3:ne kanonskott. Här var nu ingenting vidare att göra, utan blott rädda lifvet, ty måste vi genast lämna oss öfvervunna med trenne apeller. Kom så genast en slup med franska soldater, som stego på skeppet till dess vi blefvo landsatta, hvarmed icke dröjdes. Och fransoserna voro som björnar och vargar emot oss till att likna; hvem undrar om icke de flestas hjärtan icke blödde vid åskådandet af detta spektakel. Vi sågo oss då kringvärfda af fienden, hvars utseende för deras manerlighet ej det minsta förskräckte oss, men att nu så blottade stå bland dessa tyranner. Det var olideligt, och det skedde en mil nära Trave-münde vid en skogsbacke.»

Soldatens harm öfver kapitulationen var verkligen berättigad, men disciplinen var för stark för att han ens skulle tänka på att vända den mot öfverbefälhafvaren, som genom sina hufvudlösa order försatt den svenska styrkan i den belägenheten att nödgas begära en sådan. Med manskapet inpackadt i tunga lastbåtar, som på grund af motvind och uppsjö knappt kunde röras ur stället, var det ej möjligt tänka på motstånd, då man blef beskjuten af det franska artilleriet. Till råga på allt hade v. Morian, antagligen för att förhindra olyckshändelse, förbjudit att man hade laddade gevär ombord. Men vi låta vår hjälte fortsätta.

»Emot aftonen tågade vi ifrån detta olyckliga ställe, och gingo så tillbaka till Lübeck igen. Med hvilken förskräckelse skådar man icke här förändringarna utanför staden. Där fingo vi först se en stor mängd med döda människokroppar, den ena öfver den andra, och strax därefter mötte oss flera tyranner, som genast angrepo oss med våld för att frånrofva oss allt hvad som hos oss var kvar och uti behåll, och så togo de ifrån oss våra kappor som voro oss så omisteliga i anseende till den inträffade olyckan. Men att förfäktat vår sak var oss alldeles omöjligt, ty mörkret var då redan för handen, och hvilken som icke ville bifalla deras mordiska vilja, så var svärdet genast färdigt. Så väl inom som utom stadens portar kunde man knappast komma fram för döda

människokroppar och kreatur och andra krigsrustningspersedlar, och ändteligen blefvo vi indrifna uti en kyrka. Uti detta vårt usla tillstånd flöto våra ögon af tårar öfver förlusten af den förlorade sällheten, och vi lade oss då ändteligen ned på bara stennarna; man lämnar med hvad hjärtelag vi hvilade öfver den natten. Uti största uselhet vistades vi där uti $2\frac{1}{2}$ dagar innan vi bekommo det ringaste till lifsuppehälle; sedan fingo vi en mark bröd och en bit färskt kött, som därefter dagligen var vår vanliga spis.» Det tycks som om den vänlighet Bernadotte vid detta tillfälle visade svenskarna, endast gällt officerarna.

»Under många olika rykten vistades vi där till den 13:de i samma månad och den 10:de så paraderade vi för en så kallad prins Bernadorff, och en del sade att det var Bonapartes broder, men somliga sade att det var intet annat än en general, som han gifvit den titeln, som snarast är troendes. Den 13:de om morgonen gingo vi med nedslagne hufvuden därifrån, och det var så mycket svårare, hvart hän det skulle lända.»

Fångtransporten gick nu ned genom Preussen, dåligt väder liksom dålika kvarter — mestadels användas kyrkorna därtill — hörde till ordningen för dagen. Man tröstade sig likväl alltid »med det hopp att det allt närmare och närmare nalkades vår förlossning, och det så mycket mera som när denna dags 3 mils vandring ändades efter den föresatta marschrutan emot aftonen, så kommo vi till den preussiska fästningen Spandau. Vårt hopp var då att få vända åter till Stralsund. Men vår fiendes mening var helt annorlunda. Vi drefvos in uti själfva fästningen, hvarest vi en god stund blefvo stående på borggården, och vardt likväl icke rum för oss funnet, hvarest vi kunde öfver natten hvila, utan blefvo vi slutligen utdrifna och måste blifva liggande under bara himmeln öfver natten utan ringaste lifsuppehälle. Man kan väl föreställa sig huru dryg och bekymmersam denna natten vardt för oss, ty jämte svårigheten af nattens köld och ohyggligt väder berättades oss äfven en svår tidning, som var, att det var för oss utstakadt en 64 mils marschruta.»

Det var inte med glada känslor marschen till Frankrike nu anträdes, till som man fick vara utan mat de två första dygnen. Vägen gick öfver Leipzig, Lützen, »där Sveriges store konung Gustaf Adolf den 2:dre har blifvit ihjälslagen af Saxarna», Auerstädt, »där den starka batalian har varit emellan Preussen och fransosen», och där nattlägrer blef uti »en ganska stor och präktig kyrka, men var dessutom det slemmaste kvarter i hela Saxen;

det var väl ingen brist på födan, men hon var dock tjänlig för kreatur och icke för människor», Fulda, »hvarést innevånarna voro merendels katoliker och således obarmhäftiga, och hvilken som icke hade litet penningar att hjälpa sig med, så fick han lida stor brist på födan.» Vid Mainz öfverskreds franska gränsen »och så fort vi kommo öfver och in på franska sidan, så vardt vi alla visiterade och undersökta om vi hade något olofligt att föra, och slutligen vordo vi inkvarterade i stallar men utan spisning, om vi icke hade några penningar själfva, för där ficks intet annat än för kontanter, för fransosen han har ingen misskundsamhet med sig.» Marschen gick vidare öfver Metz, där man hvilade öfver nyårsdagen 1807 och där officerarna skildes från truppen, hvilken fortsatte till staden Donchery, som var utsedd till deras vistelseort. Här fingo fångarna stanna till den 14 oktober, då de förflyttades till Rocroy. Här afbrytas anteckningarna och fortsätts endast med marschrutan hem. Den gick från »Säganten» den 1 december 1809 och slutade i Wismar den 14 januari 1810.

Till slut följa anteckningar öfver hvad grenadjär Lars ansett märkvärdigt i de främmande ländernas byggnadssätt, åkerbruk och boskapsskötsel, samt en svenskfransk parlör, som han upprättat för att kunna göra sig förstådd under sin långa vistelse i Frankrike. Den är naturligtvis affattad efter ljudmetoden, så att farväl heter ar voua, hvad vill du: kiskuvudit, och mjölk dulä, och bland de nödvändiga orden har han också funnit sig föranlåten att uppföra: bälmo fy, som betyder en vacker flicka, och abras, som betyder en kyss.

Om Lars Rudbergs senare öden vet jag endast, att han efter sitt afskedstagande var torpare på Snickartorp under Kungsnorrby, sedan »till hus» på samma ställe. Vid sin död 1858 var han skrifven i Brunneby fattighus.

Hvad som mest öfverraskar vid genomläsande af dessa soldatanteckningar är författarens relativt höga bildningsgrad och vakenhet, långt större än man skulle vänta sig hos en dåtida soldat. Man kunde ju möjligen anse detta för något enstaka fall, och att orsaken vore att söka däri att han i yngre år tjänat i förnäma familjer; men märkvärdigt nog finnes det bevarade anteckningar af en annan soldat från samma regemente och samma krig, så att man kanske får antaga fallet mer generellt. Andra utmärkande egenskaper är hans religiositet och hans fullkomliga lydriad. Han längtar nog hem till »Sverget» och dåliga kvarter och dålig eller för lite kost tycker han ej om, men han finner

sig i allt, och litet vänlighet gör honom genast glad. Det synes aldrig falla honom in, att då en order en gång är gifven, det skulle kunna gå på annat sätt än som där föreskrifves. Nog tycker han »krigslågan» är litet kuslig, och han skryter aldrig med sitt mod, men det har tydligen smärtat honom djupt, att han måste kapitulera för den småväxta »fransosen». Det är således en verklig idealsoldat, och man måste beklaga att med ett sådant manskap intet utträttades, utan att det till ingen nytta öddes bort i Gustaf IV Adolfs sorgliga krig.

N. Sjöberg.

Om Carl XII:s dop

Ett litet bidrag

Till de beskrifningar, vi redan äga, på Carl XII:s dop^r kan jag göra ett par små tillägg, hämtade ur Johan Paulin Olivekrans' i Riksarkivet förvarade papper. Denne, som sedan 1681 var guvernör öfver Christinas domäner i Sverige, skrifver i bref till denna drottning af datum Stockholm den 21 juni 1682 bl. a. följande:

»Lors que la derniere poste estoit desja partie, M. Hoghusen me fist livrer la lettre cy-jointe pour V. M.^{te} laquelle contient une notification de la naissance du Prince, qui receut le Baptesme le mesme jour, et on luy donna le nom de Charles. On avoit icy fait reflexion sur ce que tous les Roys de Suede dudit nom ont esté un peu austeres et rigoureux, et on avoit pour cela souhaitté que le Prince Hereditaire, que Dieu voudroit donner, fust appellé Gustave, et en verité cette persuasion auroit causé un grand soulagement aux plusieurs; mais on dit, que le Roy ne l'ayt pas voulu. On fera encor des Ceremonies du Baptesme, mais ni le jour ni les autres circonstances n'en sont pas encor arrestés.»

Och på själfva döpelsedagen, den 12 juli, skrifver Olivekrans till drottningen:

»Les Ceremonies du Baptesmes du Prince nouvellement né ayant esté differées, on a pris ce jourd'huy pour les celebrer.

^r Nordberg, »Konung Carl XII:s Historia», d. I, s. 3. O. Malmström, »Anteckningar om Drottning Ulrika Eleonora d. ä.», s. 76—78.

M. Hoghusen m'envoya a Midy la lettre cy-jointe pour V. M.^{te} par laquelle Elle est priée du Roy pour marraine . . . La ceremonie se fist à 4 heures au chasteau dans le Westerfyrkant ou est l'appartement de la Reine Regente, et apres on dechargea cent dix canons deux fois. La Regiment des gardes est placé à l'entour du chasteau. On donne des confitures et on boit encore en tirant des canons quatre ou deux à la fois. Je n'y ay point esté tant parce que personne ne m'en a rien dit, que pour eviter a boire dans cette chaleur.»

Den saknar ju ej sitt intresse, denna berättelse om de många kanonskotten den heta juli-dag, då Carl XII döptes. Egendomligare är dock vittnesbördet om att det var starkt ifrågasatt att låta Carl XII bli — Gustaf III!

O. P.

Några anteckningar om studenterna af släkten Teuchler

Det är ganska svårt att under generationer kunna följa en stockholmsläkt och visa dess kronologiska fullföljd, ty, hvad som gifvet är och som följer med storstaden, de flesta stockholmare äro annorstädes ifrån inflyttade. En släkt har jag, på grund däraf att flera af dem varit studenter af Stockholms nation, kunnat något längre följa. Uti Stockh. nations matrikel inskrifvas 1731 Anders Bazilius Teuchler och Frans Paul Teuchler. Dessa båda voro söner af apotekaren i Stockholm *Bazilius Teuchler* och *Juliana Brandt*.

Med Sackléns tillhjälp sökte jag nu spåra apotek. Teuchlers härstamning. Han var född i Göteborg och son af en »stadsmajor». Det är allt hvad Sacklén förmåler. Slår man upp Kristina församlings, af Wilh. Berg utgifna, kyrkoböcker, finner man där Andress Tychler. Öfverstelöjtn. Fröding har meddelat mig, att han första gången påträffat Andress Tychlers namn i rådhusprotokollen för 1655 ^{29/10}. Bemålte Andress Tychler hade denna dag mött strandridaren Nils Krok och okvädat honom och visiterat »hans våtsäck». Vid rannsakingen svarar Tychler att han ej kände honom och ansåg honom vara »en obeskedlig man, som utan discretion for fram». År 1662 ^{17/1} har Fröding funnit honom som bisittare i Göteborgs underrätt.

Andress Tychler tillhör helt säkert en af de holländska göteborgsfamiljerna. År 1658 ^{28/11} gifter han sig med Magdalena *Kikese* eller *Kikeset*. Teuchler begrofs 1670 ^{14/9}. Hustrun var född 1628, begr. 1675 ^{5/7}. År 1671 ^{23/4} döptes af mag. Westerman *salig Andreas Tychlers* son Basilius, han var således, hvad vi bruka benämna »posthumus». Utom ofvannämnda Basilius hade makarne en son, som begrofs 1662 ^{13/7}, en dotter, Magdalena f. 1659 ^{8/10}, g. 1678 ^{11/5} m. Otto Janson. Basilius Teuchler gifter sig

1714 $^{28}/_3$ med Juliana *Brandt*, f. 1690 $^{30}/_9$ † 1769 $^{25}/_1$, (dotter af handelsman Jojachim Brandt från Femern, som var ägare af Riddårhyttan och som dog 1698 $^{5}/_4$, g. m. Cath. Utter † 1710). Juliana Brandt var första gången gift med apotek. och pestmedicus Johan Ulrik Wertmüller, † 1712. Uti giftet med Wertmüller hade hon sonen Joh. Ulr. Wertmüller, f. 1712, † 1780, apotek, i Stockholm; med Basilius Teuchler sönerna Andreas Basilius, f. 1718, † 1734 $^{5}/_7$ i Upsala som student, Jojachim, f. 1716 $^{30}/_7$, † 1760 $^{3}/_1$ som kommissarie i banken och Frans Paul, f. 1717 $^{28}/_9$, hofrättsråd i Svea hofrätt, † 1771 $^{14}/_{12}$.

Hofrättsrådet Teuchler var g. 1:o 1751 $^{27}/_{10}$ m. Magdalena Bohm † 1756 $^{25}/_{11}$, (dotter af karduanismakar Jacob Bohm och Catharina Clotz), 2:o 1757 $^{28}/_6$ m. Eva Christina Ekerman, f. 1738, † 1810 $^{26}/_{11}$, (dotter af rådman i Stockholm Samuel Ekerman och Christina Glock). Han hade många barn; sonen Johan Ulrik Teuchler, f. 1761 $^{29}/_3$, stud. af Stockh. nation 1780, rådman i Stockholm, † 1809 $^{18}/_6$, g. m. Anna Elisabeth Lindberg, f. 1775 † 1824 $^{8}/_3$, med hvilken han hade sonen Anton Fredrik Teuchler, f. 1800 $^{25}/_9$, † 1867 $^{14}/_9$, stud. af Stockh. nation 1817, löjtn. vid Lifbeväringen och slutligen kustchef i Varberg, g. 1829 $^{23}/_8$ m. Lovisa Augusta Magdalena Liljestråle, f. 1810 $^{6}/_3$, † 1897 $^{25}/_{12}$. Deras son Joh. Gustaf Teuchler, f. 1832 $^{32}/_{12}$, stud. af Stockh. nation 1853, notarie i Svea hofrätt, † 1906 $^{2}/_5$, g. 1867 $^{2}/_2$ m. Sofia Dorotea Falk, f. 1849 $^{14}/_8$, dotter af sjökaptenen Per Bernhard Falk och Anna Maria Ewerdahl.

Hofrättsnotarien Teuchler hade barnen Anton Gustaf, f. 1869 $^{24}/_{11}$, student 1889, † 1905 $^{29}/_{10}$, journalist, Bengt Gustaf, f. 1871 $^{20}/_9$, reseinspektör, Tyra Maria, f. 1872 $^{7}/_{10}$, g. m. lasarettsläk. i Hudiksvall William Forssell, och Frans Josef Kristoffer, f. 1876 $^{6}/_{11}$, ingenjör. En vidlyftigare släktforskning öfver denna familj lärer vara upprättad af den bekante Bellmansforskaren tullkontrollör Axel Vilhelm Björkman, f. 1837 $^{23}/_1$, † 1900 och skulle öfverlämnats till Upsala bibliotek, men har ej af mig kunnat påträffas. Uti släkten finnas en hel del märkliga ingiften, men dessa falla utom ramen för denna lilla uppsats, som ej behandlar släkten Teuchler fullständigt utan endast omförmäler de olika studentgenerationerna.

Alfred Levertin.

John Ericssons härstamning

I »Svenska Ättartal (del. 5, sid. 225), där släkten »Ericsson från Nordmark och Långbanshyttan» finnes införd, inledes nämnda släkts historia med följande: »Äldste kände stamfadern 1 *Magnus Svensson*, f. omkr. 1680, † 1739 (då han kallas *Magnus Stadig*), grufbrytare vid Nordmarksgrufvan i Nordmark s:n (Vrml.); g. m. *Maria*.»

När meddelaren läste denna ingress, slog det honom genast, att upptecknaren af det Ericssonska stamträdet som källa utslutande anlitat Nordmarks kyrkoarkiv, icke tänkande på att Nordmarken *före* 1731, hvilket år det blef egen församling, tillhörde *Fernebo* socken, som i äldre tider jämväl omfattade Brattfors och Gåsborn. Nu är *Fernebo*-arkivet — inrymdt i Filipstads kyrka — känt som ett af våra rikhaltigaste och sålunda mest gifvande arkiv och torde i detta afseende öfverträffas endast af en del Dala-socknars, hvilka utom rikedomerna af åldriga ministerialböcker hafva ett afgjordt företräde däruti, att samtliga »personalia» alltifrån slutet af 1600-talet införts i liggare och på så sätt bevarats åt eftervärlden. I en socken i Dalarne (*Husby*) äro därtill i vederbörande lysningsböcker inklistrade alla de betyg, som af kontrahenterna aflämnats vid lysnings uttagande. Husförhörböckerna begynna i Dalarne i flere socknar redan år 1660, medan *Fernebo*-arkivet har sådana först från år 1712 och de flesta öfriga värm-lands socknar från medlet eller slutet af 1700-talet.¹⁾

På grund häraf beslöt meddelaren att vid lägligt tillfälle närmare undersöka, huruvida *Fernebo*arkivet pejplats och om den

¹⁾ I *Bjurkärns* kyrka finnas husförhörböcker från år 1704, hvilka för tiden 1704—1751 finnas i afskrift hos redaktören för *Kristinehamns-Tidningen* A. G. Petersson, som jämväl afskrifvit samma förs:s dopböcker för åren 1688—1895, vigselböcker för åren 1702—1899 samt dödböcker för åren 1690—1894. — Meddelaren har tagit afskrifter af samtliga dop-, vigsel- och dödböcker för *Kristinehamns* stad för åren 1645—1860.

förenämnde *Magnus* för alltid skulle bestå som den omhandlade släktens stamfader. Ett sådant tillfälle gafs sommaren 1907, då meddelaren i början af juli månad, i sällskap med en intresserad forskare, i forskningssyfte besökte den täcka bergsstad Filipstad. Undersökningen rörande John Ericssons härstamning gaf följande förändrade utseende åt den Ericssonska stamtaflan.

Äldste kände stamfadern,

Sven, lefde i början och medlet af 1600-talet. Hans son

Sven Svensson Stadig, f. omkr. 1645, † 1682, begrafns 6 sönd. e. tref.; konstmästare, sedan gruffogde vid Nordmarks grufva. Efterlämnade vid sin tidiga död änkan *Kerstin* f. omkr. 1645, † 1717, begr. $27/2$, samt 3 söner, däraf sonen

Magnus Svensson Stadig, f. 1681, döpt domin, purif., † 1727; grufbrytare (= grufägare) vid Nordmarks grufva, sexman; gift 1, 1704 15 sönd. e. tref. m. *Kerstin Mårtensdotter*, f. 1682, dtr af Martin Störgelsson; 2. m. *Maria Håkansdotter*. Son i f. giftet *Sven Magnusson*, se Sv. Ä.

I detta sammanhang må ömnämnas, att John Ericssons fader, gruffogden Olof Ericsson (f. 1778, † 1818), var 4-mng med skalden F. A. Dahlgren, hvilkens mödernesläkt Svensson har lika djupa rötter i Nordmarken som John Ericsson. Sambandet är följande:

Sven Svensson,

f. 1655, † 1695,

bergsman och häradsdomare v. Nordmarkshyttan;

son:

Matts Svensson,

f. 1679, † 1727; bergsm. på Nordmarksh:n;

g. m. Annika Olofsdotter, f. 1678, † 1732.

<i>Sven Mattsson,</i> f. 1699, † 1744; bergsman på Nordmarksh:n; g. m. Lisa Holmstedt, f. 1711, † 1783.	1.	<i>Ellika Mattsdotter,</i> f. 1705, † 1758; g. m. bergsm. på Nordm.h:n Nils Larsson, f. 1688, † 1743.
<i>Anders Svensson,</i> f. 1744, † 1805; bruksp. på Nordm.h:n; g. m. Eva Helena Brattström, f. 1757, † 1827.	2.	<i>Annika Nilsdotter,</i> f. 1726, † 1772; g. m. Erik Magnusson, f. 1724, † 1755; grufbryt. v. Nordm.-gr.
<i>Anna Carolina Svensson,</i> f. 1783, † 1853; g. 1803 m. Barthold Dahlgren, f. 1772, † 1848; bruksp.	3.	<i>Nils Ericsson,</i> f. 1747, † 1790; bruksidk. v. Nordm.-gr., g. 1775 m. Anna Maria Petré, f. 1745, † 1783.
<i>Fredrik August Dahlgren,</i> f. 1816, † 1892; kansliråd; en af de 18 i Sv. Akad. m. m.; g. m. Ulrika Magdalena v. Heland.	4.	<i>Olof Ericsson,</i> f. 1778, † 1818; gruffogde o. bruksidk. v. Långbansh:n; g. m. Brita Sofia Yngström, f. 1778, † 1853.
<i>John och Nils Ericsson.</i>		

Beträffande John Ericssons mödernesläkt *Yngström* har meddelaren äfven lyckats något klargöra mormoderns, Anna Westelias ursprung, hvilket saknas i Odhnerska anträdet i Sv. Ättartal (del. 7. sid. 52) och hvilket länge förgäfvdes sökts af släkten själf äfvensom af meddelaren, på uppdrag af nämnda släkt. Någon anteckning om bemälda Anna Westelias födelseort finnes nämligen icke i husförhörsböckerna, hvarken under den tid, hon innehade den mera anspråkslösa ställningen som tjänarinna hos herrskapet Berggren på Saxån eller sedermera, då hon som brukspatronessa residerade på Långbanshyttan. Meddelaren fann slutligen gåtans lösning på följande sätt.

När Anna Westelia år 1762 erhöll plats som tjänstepiga på Saxåns herrgård, befann sig bland bruksbokhållarne den 23-årige Johan Yngström, nyss anländ från något bruk i Värmlands Elfdalen. Den unge bokhållaren inlät sig »under äktenskapslöfte» i kurtis med den 5 år äldre tjänsteflickan, hvilket torde ha föranledt, att denna mistade sin plats på herrgården. Hon återfinnes nämligen icke år 1763 bland husets tjänare, men anteckning om hennes utflyttningsort saknas i förhörsboken. Däraf har man hittills dragit den slutsatsen, att hon återvändt till sin okända födelseort. Men så tog sig meddelaren för att söka henne på de kringliggande bruken och fann henne då på det närbelägna Damhyttan, inackorderad — hon kallas nämligen icke »pigana» utan »kvinnspersonen» — hos ett torparfolk, Per Nilsson och h. h. Annika Persdotter. Hos detta torparefolk framfödde hon den 8 september 1764 en dotter *Lisa*, hvars fader i dopboken uppgifves vara bokhållaren på Saxån Jean Yngström. Denna utom äktenskapet — detta ägde rum 1769 $\frac{3}{9}$ — födda dotters vidare öden äro för meddelaren okända. Sin inflyttning i Per Nilssons lilla torp har Anna Westelia anmält hos vederbörande pastor, ty husförhörsboken har vid hennes namn marginalanteckningen »attest 1762 från Gåsborn». Härmed var klaven funnen. Meddelaren afreste till Gåsborn, och där återfanns hon också mycket riktigt i 1734 (ej 1735) års dopbok. Dopanteckningen lyder: Den 31 oktober föddes Johan Westelius och h. h. Ingeborg Pettersdotters på Gåseborn barn *Anna*. Faddrar: Petter Fagrell, Anders Persson på Gåseborn, drängen And. M:son, Erland Fagrell, Peder Fagrell, Peder Karlsson *ibid.*, hust. Maria Persdotter, h. Ellika Andersdotter *ibid.*; pigfaddrar: Lena Persdotter och Stina Persdotter *ibid.*

Rörande *Johan Westelius* innehålla Gåsborns ministerialböcker, som för ändamålet noggrant genomgåts, intet annat, än

att han år 1732 $\frac{2}{7}$ i Gåsborn ingick äktenskap med *Ingeborg Pettersdotter*, f. 1710 $\frac{2}{10}$ i Gåsborn, † där 1745 $\frac{20}{2}$, dotter af bergsmannen Petter Persson o. h. h. Ragnila Andersdotter. Troligt är, att han efter hustruns död lämnat orten. Makarne Westelius hade följande barn: Anders, f. tv. 1732 $\frac{30}{9}$, † s. å. $\frac{10}{20}$; *Per*, f. tv. 1732 $\frac{30}{9}$, † s. å. $\frac{14}{20}$; — *Anna*, f. 1734 $\frac{32}{10}$, † 1817; g. 1769 $\frac{3}{9}$ m. brukspatronen *Johan Yngström*; *Petter* f. 1739 $\frac{26}{7}$, † 1740 $\frac{1}{3}$ (begrofs $\frac{16}{3}$); *Stina* f. 1741 $\frac{29}{12}$, † 1744 $\frac{21}{3}$. Dottern Anna var sålunda den enda, som nådde mogen ålder.

Släkten *Yngströms* stammmoder Stina Ericsson, f. 1683, † 1761 (se Sv. Ättartal 5: 458) var dotter af grufbrytaren på Yngshyttan Erik Sigfridsson (Lindberg) o. h. h. Annika Persdotter (Fernell). Hennes sonhustru Brita Svensdotter Hersing (f. 1715, † 1755), g. m. Johan Johansson Horn, var född på Horrsjön i Fernebo socken af bergsmannen Sven Nilsson Hersing och h. h. Karin.

Förenämnda släkt synes icke, hvilket hittills antagits och äfven i en artikelserie »Rikt folk», i tidningen Fäderneslandet direkt angifvits, ha något som helst samband med släkten Yngström på Valåsen, ehuru båda släkterna leda sitt ursprung från Yngshyttan. Framlidne brukspatronen *Carl Johan Yngström* på Valåsen (f. 1814 $\frac{29}{7}$ i Filipstad) var son af d. v. faktoren åt brukspatron Myhrman, s. m. brukspatronen på Fogdhyttan *Jonas Andersson Yngström*¹⁾ (f. 1786 $\frac{5}{12}$ på Yngshyttan, † 1851 $\frac{25}{10}$ på Fogdhyttan och gift m. Britta Maria Carlsson, f. 1777 $\frac{5}{6}$ i Gåsborn, † 1844 $\frac{26}{9}$ på Fogdhyttan), hvilken först omkr. år 1811 antog släktnamnet och hvilken var son af grufbrytaren på Yngshyttan *Anders Ersson* (f. 1762 $\frac{9}{12}$ på Yngshyttan, † där 1787 $\frac{23}{2}$; g. 1786 $\frac{19}{2}$ m. Annika Jonsdotter, f. 1745 på Horrsjön; g. 1:0 1771 $\frac{20}{10}$ m. grufbrytaren Lars Nilsson, f. 1746, † 1782 $\frac{2}{11}$), som var son af grufbrytaren på Yngshyttan *Erik Nilsson* (f. 1710 $\frac{4}{9}$ på Fogdhyttan, † 1773 $\frac{29}{1}$; g. 1755 $\frac{18}{6}$ m. Stina Andersdotter, f. 1714 $\frac{12}{5}$ på Kalhyttan, † 1787 $\frac{5}{10}$) etc. Meddelaren har följt sistnämnda släkts anträd, d. v. s. på såväl svärds- som spinnnsidan, 3 à 4 led bakåt från stamfadern Jonas Yngström utan att kunna finna samhörighet mellan de båda släkterna. Bruksp. C. J. Yngströms fru, född Berggren, (från Saxån) kan däremot, om ock aflägsset, räkna släktskap med John Ericsson.

Förestående data äro hämtade ur Fernebo, Nordmarks och Gåsborns ministerialböcker. *Helmer Lagergren.*

¹⁾ I dopboken införd under namnet *Erik*.

Jernkontorets porträttmedaljonger

Då Bruks societeten åren 1873—1875 uppförde Jernkontorets byggnad vid Kungsträdgården i Stockholm, anförtroddes den konstnärliga utsmyckningen däraf åt professorn vid Fria konsternas akademi Johannes Frithjof Kjellberg (f. 1836 † 1885), som modellerade dels den längs hela facaden löpande frisen föreställande järnhandteringens historia från den gamla osmundshärden till bessemerkonvertern, dels ett antal medaljonger af märkesmän inom den svenska bergsvetenskapen. Beklagligtvis är frisen uppsatt så högt, att dess vackra detaljer ej komma till sin rätt, men framträda medaljongerna, som äro anbringade lägre å huset, särdeles väl. De föreställa från Kungsträdgårdsgatan till Arsenalsgatan räknadt följande:

Erik Nordevall, * 1753 † 1835 mekaniker.

Johan Gottlieb Gahn, * 1745 † 1818 bergsvetenskapsman.

Sven Rinman, * 1720 † 1792 bergsvetenskapsman.

Nils Gabriel Sefström, * 1787 † 1845 kemist, geolog.

Föns Jacob Berzelius, * 1779 † 1848 kemist.

Carl Vilhelm Scheele, * 1742 † 1786 kemist.

Johan Gottschalk Vallerius, * 1709 † 1785 kemist, mineralog, metallurg.

Torbern Olof Bergman, * 1735 † 1784 zoolog, astronom, fysiker.

Emanuel Svedenborg, * 1688 † 1772 naturforskare, mystiker, siare.

Daniel Tilas, * 1712 † 1772 bergsvetenskapsman, geolog, heraldiker.

Anton v. Swab, * 1702 † 1768 bergsvetenskapsman.

Axel Fredrik Cronstedt, * 1722 † 1765 mineralog, kemist.

Kristoffer Polhem, * 1661 † 1751 mekaniker.

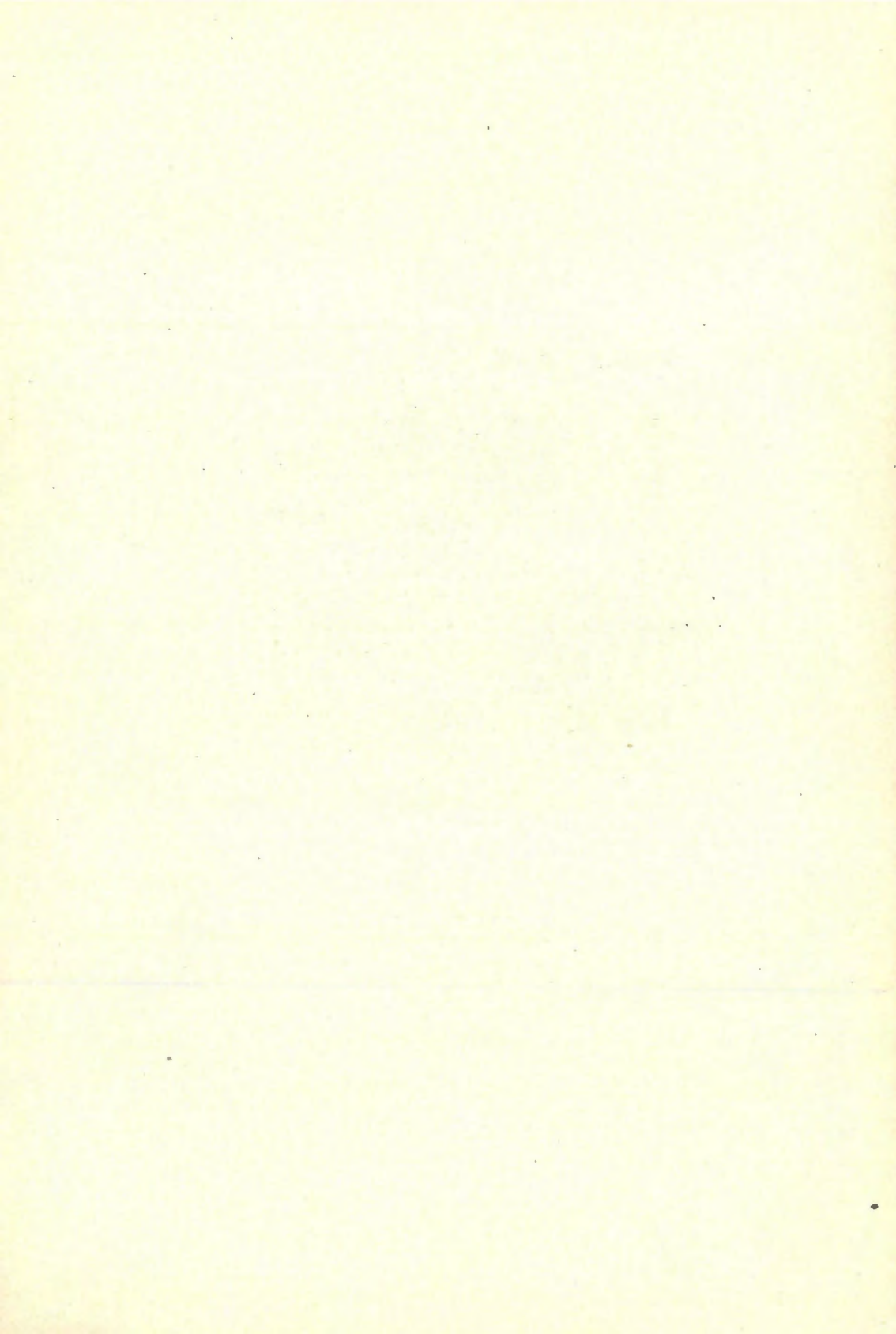
Louis de Geer, * 1587 † 1652 köpman, industriidkare.

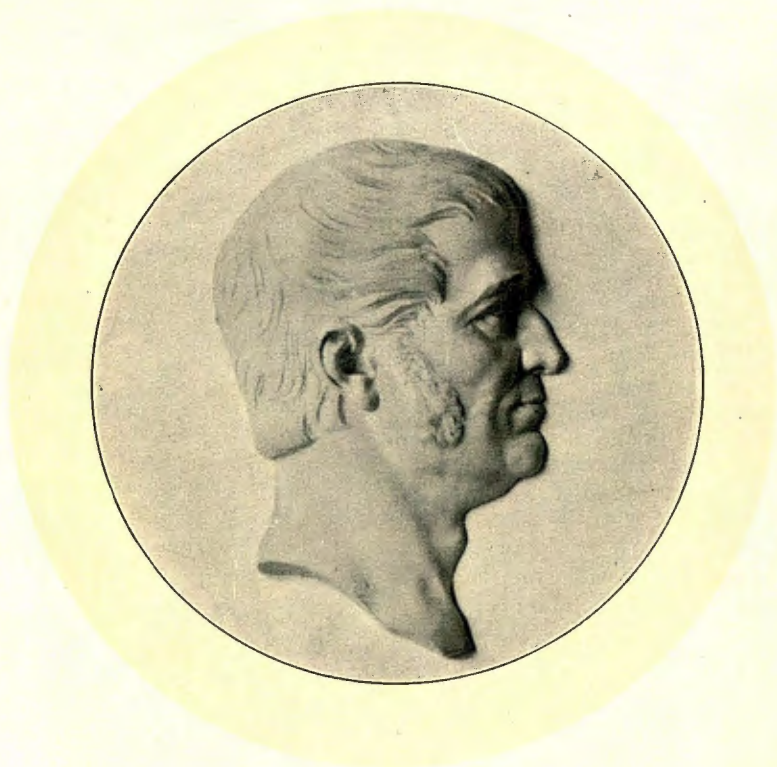
Vid dessa medaljonger äro jämväl namnen anbringade.

Så är likväl ej fallet med de sex i trappuppgången placerade porträtten, af hvilka här fyra stycken äro reproducerade. De två icke afbildade föreställa mekanikern *Samuel Owen*, * 1774

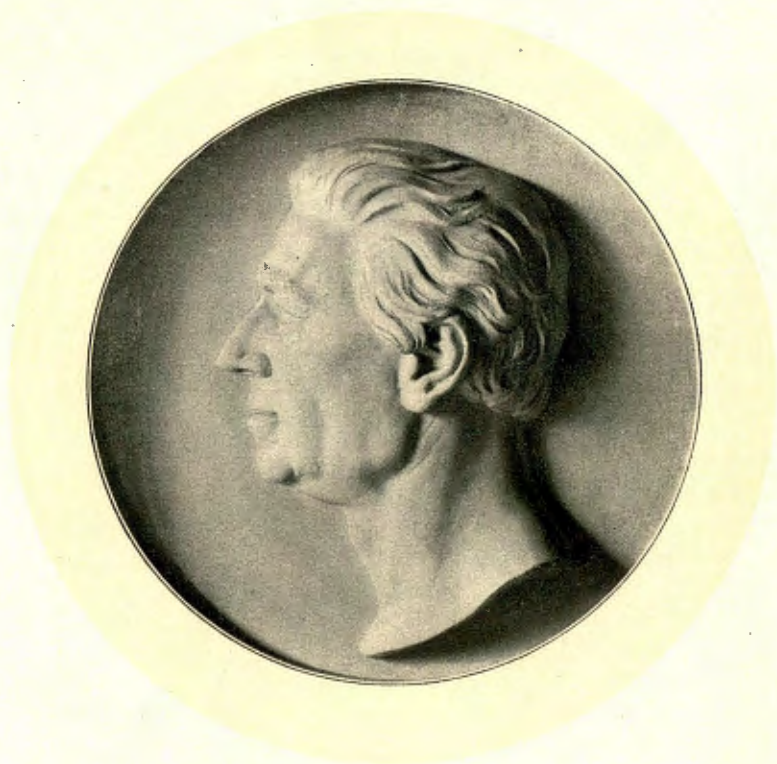

OKÄND.
(JERNKONTORET.)

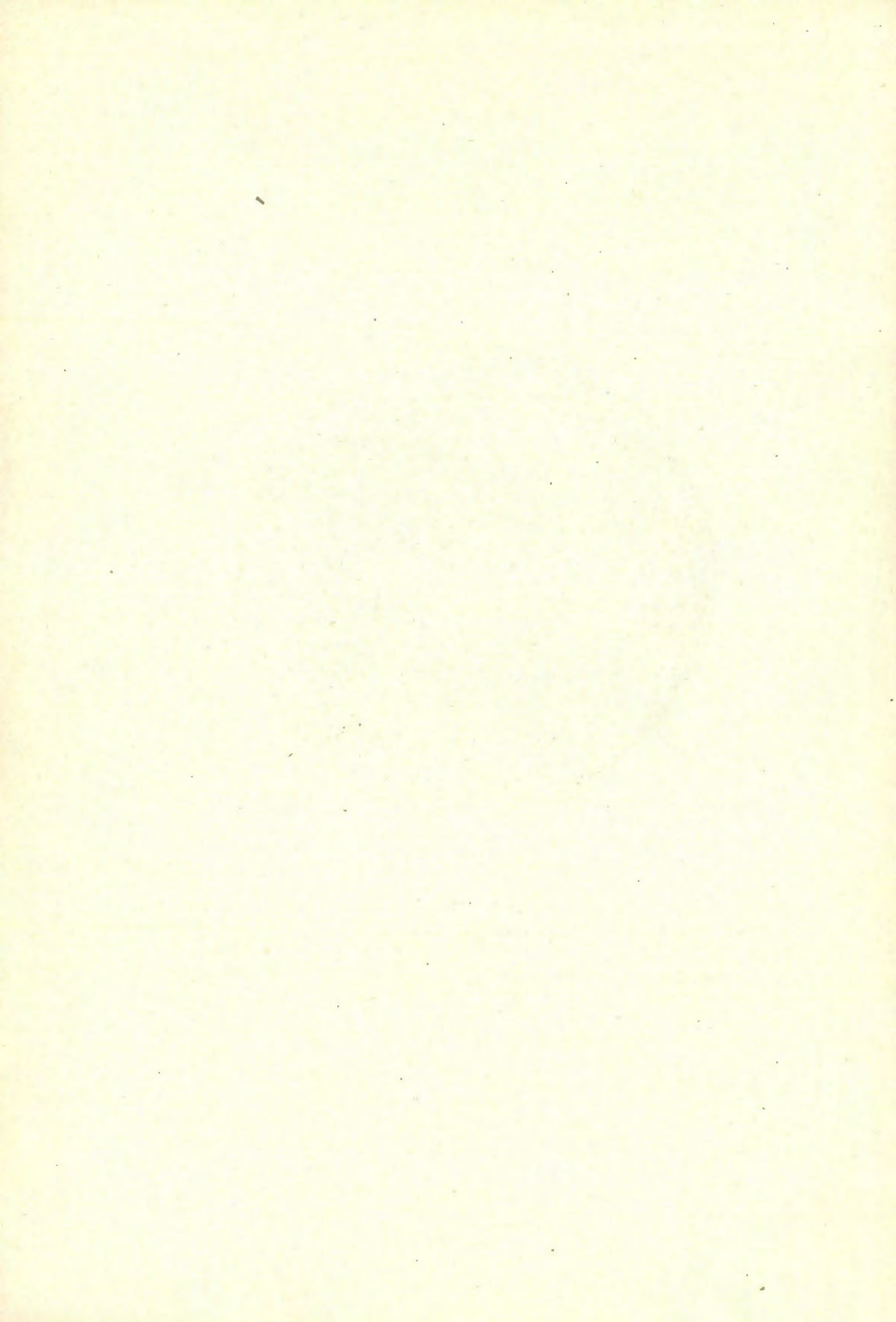

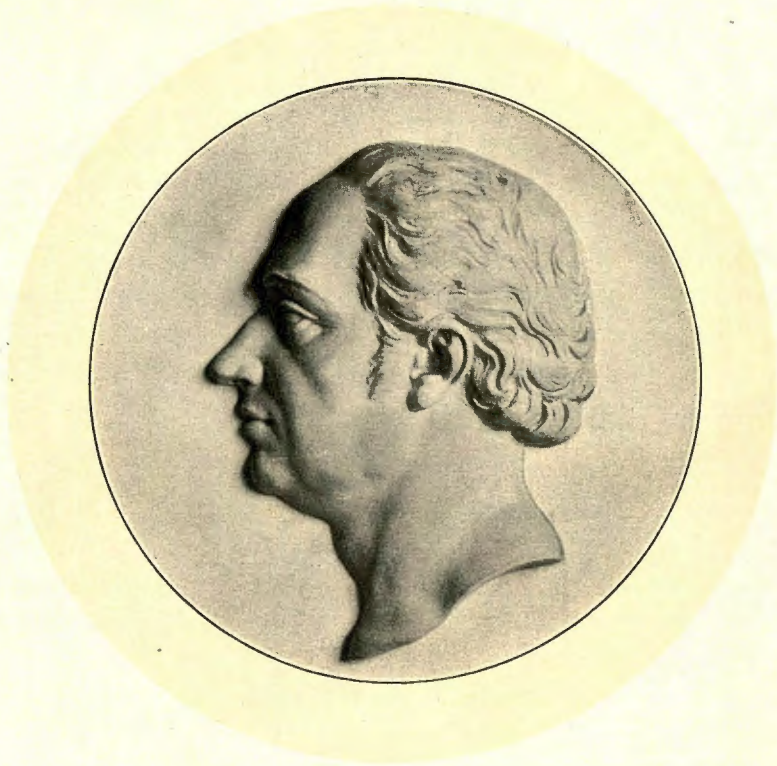

OKÄND.
(JERNKONTORET.)

OKÄND.
(JERNKONTORET.)

OKÄND.
(JERNKONTORET.)

† 1854, och skaparen af Sveriges Geologiska undersökning *Axel Joachim Erdman*, * 1814 † 1869, men de andra fyra hafva ännu trots ifriga efterforskningar icke kunnat identifierats. Det är så mycket oförklarligare, som bilderna utan tvifvel föreställa män från förra hälften af adertonhundratalet och utförts för knappast 40 år sedan.

I Bruks societetens lokaler finnas dessutom följande medaljonger:

Gustaf Vasa.

Carl IX.

Gustaf II Adolf.

Anders Nordencrantz, * 1697 † 1772, Jernkontorets grundläggare.

Samuel Gustaf Hermelin, * 1744 † 1820, befrämjaren af bruksdriften i Norrbotten.

Gustaf Broling, * 1766 † 1838, mekaniker.

Vilhelm Hisinger, * 1766 † 1852, kemist, fysiker, mineralog.

Per Lagerhjelm, * 1784 † 1856, främjare af det svenska bergsbruket.

Gustaf Ekman, * 1804 † 1876, framstående bruksidkare.

Öfveringenjören vid Jernkontoret filosofie doktor J. A. Brinell skulle i och för ett tillämnadt arbete öfver Jernkontorets hus stanna i stor tacksamhetsskuld för alla upplysningar, som kunna leda till porträttens igenkännande.

Notiser

»Släkten Laurin»

I företalet till det under förestående titel 1886 utgifna person-historiska arbete, utlofvade författaren, kammarrättsrevisorn Aug. Kinberg att framdeles till Kungl. Biblioteket öfverlämna ett exemplar med rättelser och kompletteringar. Detta löfte har han nyligen infriat och vi meddela här ett sammandrag af de viktigaste tilläggen, under erinran att den intresserade själf kan å Kungl. Biblioteket inhämta detaljerna.

En hel ny gren har upptäckts. *Daniel Laurentii Sudercopensis*, kyrkoherde i Vadstena, var en af den Laurinska släktfaderns, *Lars Olofssons*, många söner, af hvilka vid bokens utgivande endast tre voro kända. Af den nya grenen uppräknas en mängd familjer, och författaren har kommit till det resultatet, att den fortlevver i släkterna *Nyblæus*, *Cöhler*, *Bergström*, *Jäderholm*, *Berg*, *Pagel* och möjligen äfven i flera andra släkter.

Rådsmannen *Johannes Laurin* i Stockholm hade sonen *Lars*, f. 1664 i Stockholm, och jurist liksom fadern. Om honom förmåler släktboken jämlikt traditionella berättelser, att han sommaren 1698 firade bröllop i Örebro, men drunknade på hemfärden till Stockholm. Vid läsning i J. Johanssons publikationer ur Nora bergslags arkiv har författaren sedermera funnit en annan utredning af förhållandet, nämligen att *Lars L.* firade bröllop redan 1691 med *Emerentia Roches*, af skottsk släkt, som vistades hos sin syster borgmästarinnan *Anna M. Hult-Liljenstral* i Örebro. I detta äktenskap föddes efter faderns bråddöd dottern *Maria Margareta Laurin*, som blef gift med hof-rättsrådet *Johan Linderstedt*. Äfven här en nyupptäckt lefvande gren af Laurinska släkten, ty från detta par härstamma (i 5:te ledet) kansli-rådet *Carl v. Schulzenheim*, Sv. akad:s sekreterare *Carl David af Wirén* o. s. v.

Genom tvenne nitiska forskare i personhistoria har författaren nu kunnat konstatera att stadsfiskalen *Karl Wilhelm Laurin* i Vexjö, † 1869, var son till fänrik *Anders Kristoffer Laurin* vid Kronobergs regemente, född i Jönköping 1764 och † i Ronneby 1831. Här erbjuder sig således för intresserade släktmedlemmar ett fält för undersökningar hvar *Anders Kristoffer* med efterkommande skall införas i de Laurinska genealogierna såsom en nyupptäckt lefvande gren på svärdssidan.

Med anledning däraf att i *G. Hyllén-Cavallius'* arbete »Kongl. Kronobergs regementes officerskår 1623—1896» den till »*Lagergrens*»

adlade Johan Laurins namn stafvats annorlunda, påpekar förf. att fältherren Johan Banér skrifvit en rekommendation för honom, dat. 30/1 1690, och att han där betecknas såsom »Major Johan Laurin».

Bengt Johan Geijer †. Åter få vi rista dödsmärket öfver en varmt intresserad släktforskare. Geijers genealogiska intresse var ju närmast knutet vid de vidtomfattande forskningar han gjorde för att kunna utreda och framlägga den stora Geijerska släkten i så fulländad form som möjligt. Hvarje tid, som lämnades honom öfrigt från hans postmästarsyssla, egnades samvetsgrannt åt studiet af den Geijerska släkten.

År 1897 utkom »Geijerska släkten i Sverige», denna följdes 1899 af »Bengt Gustaf Geijer till Uddeholm och hans ättlingar». Dessa arbeten voro hans skötebarn, och vittna de om hans nit och ihärdiga forskningsifver. Ingen kan, äfven om han rör sig på ett mindre område, våga utropa: »nu vet och kan jag allt». I sin anspråkslöshet erkände han ofta de brister, som han ansåg vidlåda sitt arbete och som varit omöjligt att utfylla, då han måste anförtro en del af sin forskning åt främmande händer. I alla fall kunna vi väl anse dessa arbeten som ett betydande inlägg i det personalhistoriska forskningsarbetet.

Geijer var en nitisk ämbets- och kommunalman, en vän och sympatisk personlighet, som sent torde glömmas.

Bengt Joh. Geijer som föddes 1837 ^{28/9}, var postmästare i Ystad 1876—1902 och afled där 1907 ^{7/12}.

Alfred Levertin.

K. G. Leinberg †. Med Professor Karl Gabriel Leinberg, som natten mot den 31 oktober 1907 afled i Stockholm, har den personhistoriska forskningen i Finland förlorat en af sina flitigaste arbetare. Hans egentliga område var fäderneslandets kyrka och skola från medeltiden till 1600-talets storhetsperiod. År 1894 utgaf han »Det odelade finska biskopsstiftets herdaminne», hvilket med sin fortsättning »Åbo stifts herdaminne 1554—1640», bildar hans mest själfständiga historiska verk och, såsom titeln anger, är en skattkammare för biografen.

Såsom utgifvare af urkundssamlingar har Leinberg utvecklat synnerligen förtjänstfull verksamhet, som icke minst kommer personhistorien till godo.

I Finska Historiska Samfundets årsskrift samt bland Svenska Litteratursällskapets i Finland publikationer ingå talrika alster af hans rastlösa penna.

Här må nämnas de värdefulla uppsatserna: »Om finske mäns studieresor i äldre tid» (Hist. Arkisto XVI) — »Om finske studerande

vid utrikes universiteter» (Sv. lit.-sällsk:s upps. 10) — »Om finske studerande i Jesuitkollegier» (Hist. Arkisto XI).

Professor Leinberg var född i Åbo 1830, blef student i Åbo 1848 och ägnade sig därefter åt pedagogiken. Från 1856 föreståndare för Helsingfors svenska privatlyceum, aflade han teologie kandidatexamen 1868 och utnämndes därefter till direktör för Jyväskylä finskspråkiga lärareseminarium. År 1884 hugnades han med honorär professorstitel. Utsedd 1894 till inspektor för Helsingfors folkskoledistrikt, stod han vid denna post till 1905, då han tog afsked för att ägna återstoden af sina krafter åt arkivforskningen, som utgjort hans ungdoms kallelse och genom lifvet varit hans hvila och förströelse.

Œ. R—y.

Wilhelm Swalin †. Med Wilhelm Swalin, som aflid i Stockholm den 4 sistlidne september, bortgick en på det personhistoriska området under flera år verksam författare, hvilken arbeten visserligen ej varit epokgörande, men dock för sin tid goda och ännu utan efterföljare, hvarför författaren bör ihågkommas.

Swalin föddes i Klara församling i Stockholm den 10 december 1851. Föräldrarna voro medicine doktorn Olof August Swalin och hans andra hustru Sofia Lavinia Östberg. Student af Stockholms nation i Uppsala 1870, aflade han kansliexamen 1877, tjänstgjorde som e. o. kanslist i landtförsvarsdepartementet och kommerskollegium 1877—1886, blef kanslist i hofexpeditionen 1884 och var protokollssekreterare därstädes 1885—1898. Från sistnämnda år var S. registrator och arkivarie i patent- och registreringsverket.

Vid sidan af sin tjänst idkade S. biografiska studier, som först resulterade i »Konungens högsta domstol 1789—1879» och snart följdes af »Konungens svenska och norska statsråd 1809—1814—1881», hvilka arbeten i plan äro hvarandra lika och utan tvifvel hans senare verk öfverlägsna, måhända beroende på det mindre antal personer de behandla». »Bidrag till Kongl. Maj:ts hofs personalhistoria under det senaste århundradet. D. 1» utgafs 1888 och »Bidrag till Kongl. Maj:ts kanslis personalhistoria efter 1809» såg dagen 1892. Utom nu nämnda arbeten har Swalin utgifvit »Det danske statsraad 1800—1881», som utkom år 1881, och »Kyrkomötes-kalender 1868-1878», tryckt 1879, hvarjämte Swalin ur illustrerade böcker och tidskrifter samt annorledes ihopbragt en stor samling porträtt af in- och utländska män och kvinnor, merendels åtföljda af biografiska anteckningar.

G. I.

Personhistorisk litteratur*

Gottlands trupper 1811—1904. Biografiska anteckningar samlade af *Axel Wikmark*. Stockholm och Uppsala 1904—1907. X + 333 sid.

I tidskriftens årgång för 1906 sid. 43 gjordes ett kortare omnämnande af arbetet, hvaraf då endast 6 häften utkommit. Sedan dess hafva de återstående 7 häftena lämnat tryckpressen, hvadan arbetet nu föreligger fullt färdigt.

I förordet, som åtföljde sista häftet, säges att »arbetet gör endast anspråk på att vara hvad det är, anteckningar, hvilka ursprungligen icke varit afsedda att utgifvas från tryck», men att de på fleras uppmaningar offentliggjorts. Författarens afsikt att samtidigt lämna en utförlig historisk berättelse öfver de militära förhållandena på Gottland från äldsta tider har på grund af bristande tid ej nu kunnat förverkligas, men gifves dock en kortare framställning för tiden efter 1811. Här har författaren utan tvifvel lyckats bäst.

Och i slutordet andrages, att ett uppräknande af »alla de källor, hvilka användts till dessa anteckningar, kan ju ej vara behöfligt». Om den åsikten torde författaren stå tämligen ensam, ty här om någonsin skulle det vara af intresse att erfara, *hvilka* källor som användts, för att kunna pröfva *huru* de begagnats. Visserligen får man veta, att tjänsteförteckningar och direkta meddelanden utgjort en väsentlig källa, och att Kinbergs och Lemkes speciellt gottländska personalarbeten kommit till användning är tydligt, men huruvida Svenska Adelsn ättartaflor beaktats, kan på flera ställen dragas i tvifvelsmål. De felaktiga uppgifter, som meddelas om n:r 223 af Klint, tala dock för, att de delvis kommit till användning, och ej »Ätten af Klint».

Men i öfrigt har vår personhistoriska litteratur ej rådfrågats, hvilket man måste beklaga. Man kan nu knappast genomgå en enda biografi utan att till densamma kunna göra betydande tillägg och rättelser med tillhjälp af endast ett ganska begränsadt antal uppslagsböcker i hithörande ämnen.

Arbetet prydes med ett flertal porträtt af militärbefälhafvare t. o. m. majorer, namnteckningsfaksimile, äfvensom afbildningar af kasern-etablissemanten. En jämförelse mellan de kårtaflor, som från skilda tider bevara dragen af då tjänstgörande officerare, kan vara lustig nog och måste gifvet föra tanken på svenska krigsmaktens utveckling under samma tid. Som bilagor meddelas ett bref, från konteramiralen fri-

* Författare eller förläggare, som önska sina arbeten i biografi, genealogi, heraldik, porträttkunskap eller topografi m. m. äfvensom matriklar omnämnda i tidskriften behagade insända respektive arbeten till redaktionen.

herre O. R. Cederström till en dennes syster angående ryssarnas kapitulation på Gottland 1808 äfvensom handlingar om den militära indelningen på ön och utdrag ur rullor.

G. I.

Skara Stifts Herdaminne 1871—1903. Ny följd utarbetad af *Rich. Hjorth*. Falköping 1904—1905. 200 sid. + rättelser och tillägg samt register 7 sid. 8:o.

Det kan synas egendomligt att i slutet af 1907 påpeka förekomsten af en bok, som fullbordades 1905, men då arbetet hittills ej upptagits i Årskatalog för svenska bokhandeln, torde dröjsmålet kunna om ej ursäktas så dock förklaras. Utgifvandet af ett herdaminne, om än endast ett supplement, är dock en så märklig företeelse, att den ej bör gå oanmärkt förbi.

Författaren, som förut gjort sig känd på det topografiska området genom beskrifningar öfver Barne, Viste, Åse och Laske härad i Västergötland, framlägger här resultatet af ett långvarigt och omsorgsfullt samlingsarbete, en fortsättning från 1871 till 1903 af Warholms arbete »Skara stifts herdaminne» och i rent genealogiskt afseende öfverträffande detta.

Men väntar man sig att här finna några fylligare biografiska uppgifter eller någon karakteristik af personerna i fråga blir man besviken. Det medgifves, att det för en lekman kan vara vanskligt nog att karakterisera präster och att denna svårighet möjligen afskräckt författaren från ett försök. Man letar äfven förgäfvets efter fullständiga förteckningar på tryckta skrifter.

Men däremot måste man hålla författaren räkning för att han sökt låta hvar och en behålla sitt namn oförkränkt, hvarigenom namnet Carl t. ex. stafvas för fadern med C och för sonen med K.

Efter en kortare historik öfver Skara stifts uppkomst och utveckling intill senaste tid behandlas biskoparna och därefter prästerna kontrakt- och sockenvis, regementspastorer samt obefordrade eller inom stiftet vigde prästmän. Ett register öfver prästmännen och ett ortregister afslutar arbetet, som är tillägnadt biskop E. J. Keijser.

Utan att vilja på något sätt klandra den på senare tiden utkomna matrikellitteraturen, synes det dock synnerligen önskvärdt, om den kunde göras mindre tråkig. Uniformiteten är nog bra, men den kan drivas för långt, och anmälares undrar om så ej redan skett. Biografisk matrikel öfver svenska kyrkans prästerskap af Håkan Th. Ohlsson är en god modell, men litet omväxling skulle ej skada för framtiden.

G. I.

Beskrifning öfver Vestermo kyrka i Södermanlands län från äldsta till närvarande tid af *G. Emil Lundgren*. Eskilstuna 1907. 50 sid. 8:o.

Man ser här en hembygdsforskare, som velat passa på tillfället att genomforska sin församlings kyrkoarkiv, innan de äldre delarna däraf införlifvas med något landsarkiv, och som i denna sin sträfvän rönt understöd af Södermanlands fornminnesförening. Exemplet manar utan tvifvel till efterföljd, äfven om man ej i alla delar kan gilla författarens uttalanden.

I kyrkan finnes bland annat »en murad graf, täckt af en ganska stor med inskription och emblemer utsirad sten, hvaruti hvilat stofvet af krigskommissarien Jochim Stroukirch, född i Lübeck 1618, död vid Notholmen i Vestermo 1687 och en hans bror Henrich Stroukirch». Den förre gjorde sig känd för sin frikostighet mot kyrkan. »Å denna grafstens midt är i upphöjdt arbete uthuggen bilden af en mindre, tornprydd kyrka, som traditionen säger skall föreställa Vestermo äldsta kyrka.» Här synes traditionen tagit fel, ty denna kyrka är nog ätten Stroukirchs vapen. Förestående två bröder finnas visserligen ej upptagna i Anreps Svenska Släktboken III: 249 o. f. men flera skäl tala för, att de voro söner till Hans Stroukirch Tab. I.

G. I.

Stamtafla öfver släkten Brandberg upprättad i juni 1907 af C. F. E. Brandberg. Tryckt hos Almquist & Wiksells boktryckeri i Uppsala 1907.

Stamtaflan, som meddelar åtskilliga rättelser och tillägg till den i Ny Svensk Släktbok intagna släktuppsatsen, upptager släktens stamföräldrar och alla deras ättlingar med namnet Brandberg jämte i släkten ingifta, tillsammans 362 personer, äfvensom födelse- och dödsår samt året för ingångna äktenskap, och är genom sitt format 121 × 43 cm. särskildt ägnad att gifva en stor öfverskådlighet öfver den talrika släkten. Till ett pris af 2 kr. pr styck kunna exemplar erhållas från utgifvaren, adress Trolleholm.

Minnespenningar öfver enskilda svenska män och kvinnor, beskrifna af Edv. Hyckert. Första delen. Tryckt i Numismatiska meddelanden, utg. af Svenska numismatiska föreningen, XVII, del 1, h. 1—4. 334 sid. + 32 planscher. Stockholm, Kungl. boktr. 1905—1906, 8:o. Pris 10 kr.

På uppdrag af Svenska numismatiska föreningen har denna beskrifvande förteckning upprättats och utgör en förbättrad och tillökad upplaga af B. E. Hildebrands år 1860 utgifna arbete i ämnet. De utförliga beskrifningarna öfver minnespenningarna äro ordnade kronologiskt efter personernas dödsår och synas vara med stor omsorg och sakkännedom utarbetade. De nu föreliggande häftena nå fram till år 1800. Å de medföljande planschern meddelas omkring 300 afbildningar i autotypi af minnespenningar, som finnas omnämnda, och här

se vi sålunda en hel serie intressanta porträtt från äldre tider. Man får hoppas att författaren med sluthäftet lämnar ett fullständigt register å alla i arbetet förekommande personnamn. De redan utgifna häftena kunna rekvireras hos förf. adr. Jakobsbergsgatan 33, Stockholm.

Svensk historisk bibliografi 1875—1900. Systematisk förteckning öfver skrifter och uppsatser, som röra Sveriges historia, utkomna från och med 1875 till och med 1900, af *Kristian Settervall*. — Stockholm, P. A. Norstedt & söner, 1907, 8:o, VI+439 sid. Pris för medlem af Historiska föreningen 5 kr., i bokhandeln 9 kr.

De årliga bibliografier, som medföljt Historiskt bibliotek och Historisk tidskrift, utgöra underlaget för ofvannämnda arbete, som emellertid innehåller åtskilligt nytt, särskildt för tiden före 1890. Här torde böra omnämnas, att biografi och genealogi samt heraldik bilda särskilda underafdelningar, omfattande den förra 320 och den senare 46 nummer; hela arbetet innehåller 4 636 n:r, jämte alfabetiskt register.

Svenska porträtt i offentliga samlingar. Utgifna under medverkan af personhistoriska samfundet af *N. Sjöberg*. Avec un résumé français. II. *Gripsholm, Vasatiden*. Stockholm, Hasse W. Tullbergs förlag och boktryckeri 1907, 4:o, XIV+69 sid. text och 50 planscher i autotypi. Pris 15 kronor (för samfundets medlemmar subscriptionspris 10 kr.)

Första delen af detta stort anlagda praktverk omfattande porträtt-samlingen å Drottningholm utgafs 1905 och finnes omnämnd i denna tidskrift årg. 1905 sid. 154—155.

Den nu föreliggande delen behandlar de å Gripsholm befintliga svenska porträtten från vasatiden intill drottning Kristinas tronavsägelse och meddelar här författaren, amanuensen Nils Sjöberg beskrifningar öfver samtliga dessa porträtt, uppgående till omkring 190 stycken. Som svenska porträtt har författaren upptagit alla af svenska personer, af utlänningar i svensk tjänst och utlänningar målade af svenska konstnärer eller konstnärer, som varit i svensk tjänst. Till en början lämnas en öfersikt, hvari författaren redogör för åtskilliga porträtt, hvilka enligt äldre kataloger och inventarier hänförts till vasatiden, men hvilka af författaren blifvit utgallrade. I flera fall har äfven författaren bestämt andra namn för de porträtterade än de hittills antagna, men såväl i ena som i andra hänseendet synes författaren hafva anfört goda och öfvertygande skäl för sina åsikter. Härefter följer en kortfattad historik på franska.

Själftva porträttförteckningen upptager 58 sidor och innehåller synnerligen utförliga och med stor sakkännedom utarbetade beskrifningar med angifvande af inskriptioner å porträttet, dess storlek, äldre öden,

däraf förefintliga reproduktioner o. s. v. Vidare meddelas en konstnärsförteckning och en nummerförteckning.

Slutligen innehåller arbetet femtio planscher, i autotypi hos generalstabens litografiska anstalt utförda reproduktioner af de intressantaste porträtten. I allmänhet äro dessa reproduktioner lyckade och afsevärdt bättre än de i första delen befintliga. Till det goda resultatet bidrager äfven att i andra delen användts en synnerligen lämplig papperssort. Den typografiska utstyrelsen är den bästa.

Att detta arbete är ett praktverk och ett svenskt nationalverk af mycket stort värde, därom torde nu endast en mening finnas. Detta värde har redan förut i åtskilliga tidningar och tidskrifter framhållits ur kulturhistorisk, konsthistorisk och personhistorisk synpunkt, hvadan ett ytterligare påpekande däraf för denna tidskrifts läsare icke torde vara behöfligt. Men för det fosterländska företaget sfullföljande torde vara af nöden att allmänheten i största möjliga utsträckning understödjer och uppmuntrar detsamma.

J. R.

Stockholms nation vårterminen 1907. Utgifven af Stockholms nation (klichéer och tryck från Justus Cederquists kemigr. anst. Stockholm 1907) 8:0, 128 sid. Pris 15 kr.

En vacker publikation med väl utförda porträtt jämte korta biografiska uppgifter är ifrågavarande af Stockholms i Uppsala studerande nation utgifna arbete. Det begynner med några bilder från nationshuset, hvarefter komma helsidesbilder af nationens förste hedersledamot prins Eugen och inspektor professor Schück. Öfriga porträtt, samtliga ovala, äro utförda i storleken 6,5 × 4,5 centimeter. Register finnes.

Klemmings antikvariat i Stockholm har utsändt en rikhaltig och intressant katalog (n:r 146) omfattande *personalia, åminnelsetal m. m.* af såväl äldre som yngre datum. Katalogen innehåller bortåt 2,500 titlar, och äro skrifterna ordnade alfabetiskt efter den persons namn, hvarom skriften handlar. Författarnamnet är äfven angifvet.

Fältmarskalken Grefve Magnus Stenbock. Minnesteckning af *Claes Annerstedt*. (Svenska Akademiens Handlingar ifrån år 1886. D. 20, s. 21—579.)

Det är icke lätt att sätta den rätta måttstocken på ett arbete, som framträder utan vetenskaplig apparat, i det akademiska äreminnets form, men dock är af det förevarandes omfattning samt till väsentliga delar byggdt på verkliga källstudier. Det är så mycket svårare, då ämnet kan sägas vara stort och betydelsefullt. De utförliga biografierna äro i vår moderna historieskrifning lätt räknade, och här gäller det en man,

som spelat en afgörande roll i ett af de skickesedigraste ögonblicken i vår historia och som, trots sitt sorgliga slut, med rätta räknats bland dess hjältar. Ja, än mera: det gäller en af våra få stora folkliga gestalter, som genom flammande ord och stovvulen gärning trädde nära de djupa lederna och hvars namn förblifvit på folkets läppar, gifvet från far till son och i denna stund lefvande med traditionens styrka.

Det rika källmaterial rörande Magnus Stenbock, arkiven bevarat, är för förevarande arbete endast till en mindre del genomgången. Detta hindrar dock ej, att det innehåller mycket för vetenskapen nytt och värdefullt. För de tidigare åren, fram till 1713, gäller väl detta endast enstaka punkter, men för det omstridda problemet om kapitulationen i Tönningen och kapitulationsbrottet gäller det hela framställningen. Här har författaren — väl ej lämnat en uttömmande redogörelse — men dock sammanställt hittills kända uppgifter och riktat dessa med åtskilliga nya på ett sätt, som klart och skarpt ådagalägger lösligheten af i senare tid från tyskt och danskt håll framkomna försvar och beskylningar. Som en svaghet kan möjligen anmärkas det alltför starka hänsynstagandet till ett par arbeten af mindre vetenskaplig art, särskildt O. Malmströms afhandling om Magnus Stenbock i fångenskapen, hvilket arbete tidigare, som bekant, af en framstående Karl XII:s-forskare fått sin rätt skarpa dom.

Det rent vetenskapliga betyder dock mindre. Arbetets egentliga förtjänster ligga på annat håll. Författaren har i regel brukat den metoden att låta de gamla brefven tala själfva; läsaren får följa mer än en intressant brevväxling, meddelad i referat eller utdrag på stundom flera tiotal sidor. Kan detta från en synpunkt anmärkas som ett fel, är det från en annan en förtjänst. Skildringen blir naturligtvis ingalunda vetenskapligt fyllig, utan i viss mån ensidig och tunn, men det kan å andra sidan ej förnekas, att man kommer den skildrade personen nära. Så är t. ex. den liffulla teckningen af Stenbocks ungdomsår och deltagande i Karl XII:s fälttåg i Ryssland och Polen till väsentliga delar byggd på Stenbocks korrespondens med sin hustru och sin svärfar, Bengt Oxenstierna; och här få vi mången god inblick i hans lif, karaktär och utveckling, hans omgifning och de förhållanden, under hvilka han lefde. För den följande tiden, årtiondet 1707—1717, är skildringen betydligt fylligare och utförligare, ehuru äfven här redogörelsen för korrespondenserna spela en dominerande roll, nu dock mest hans brevväxling med konung och råd, statsmän och krigare. Det är också hufvudsakligen på basis af en del sådana brevväxlingar författaren söker ge sitt själfständiga bidrag till lösningen af en del vetenskapliga problem; och jag har redan nämnt, att bidragen stundom äro värderika. Det kan dock ej förnekas, att den af vetenskapligheten nödvändiggjorda utförligheten till en viss grad tynger; men det är kanske omöjligt att skriva populärt och vetenskapligt på en gång.

Eljest hade nog boken haft många betingelser att bli »boken om Stenbock», berättelsen för ung och gammal om den store mannen. Författaren säger själf om sitt försök: »Det har åtminstone skett med kärlek, och ett är visst, att hans ädla, glänsande och tragiska historia gått mig genom märg och ben.» Man måste ge honom det vittnesbördet,

att detta är sant och kan läsas från första sidan till den sista — och det utan att berättelsen förfallit till tomt beröm eller äreminne i gammal mening. Så till vida kunde boken godt bli den fosterländska läsning, hvarom jag talat, med sidorna 116—579 något förkortade. Det finnes dock en mörk punkt, som öferskuggar många af arbetets förtjänster, och det är den ställning, Karl XII i detsamma intager. Författaren har konsekvent negligerat den moderna forskningens resultat med afseende på denne konung. I enlighet med en viss allmänt känd och för ej länge sedan allmänt gängse uppfattning har han framställt honom som den halsstarrige och halffnoskige kavalleristen; ja senare, när det är fråga om Stenbock i Sverige och Tyskland och Karl XII i Turkiet framstår den senare som inkarnationen af ett för den förre olycksdigert, rent majestätiskt vanvett. Få torde i våra dagar vilja dela en sådan uppfattning.

Med nu gjorda inskränkningar kan emellertid om Annerstedts biografi öfver Magnus Stenbock fällas det omdömet, att den är ett godt verk, som meddelar mycket nytt, och att framställningen är liffull och intresseväckande. Den anbefalles därför varmt åt de intresserade, unga och gamla, som orka läsa 560 sidor. De skola, liksom anmälaren, ha en rik behållning, ett starkt intryck af en mäktig personlighet och ett tragiskt öde.

O. P.

Tigerstedt, E. S. Biografiska anteckningar om Savolaksbrigadens män 1808—09. Helsingfors. Söderström & C:o. 1908. 8:o. 230 s. Pris 8 mk.

Finska kriget 1808—09 — i och för sig en såväl i krigshistoriskt och strategiskt som i högpolitiskt hänseende föga betydande tilldragelse — har af nordiska forskare gjorts till föremål för talrika vetenskapliga och populära framställningar. Det oaktadt äro de rent biografiska bidragen till detta krigs historia både till antal och innehåll föga betydande. Med så mycket större tillfredsställelse böra vi därför hälsa det af öfverste Tigerstedt nyligen utgifna ståtliga arbetet öfver Savolaks-brigadens män, och det är att hoppas, att dessa personhistoriska anteckningar om deltagarne i Finska kriget skola röna en väl förtjänt uppmuntran af den historiskt intresserade allmänheten — en uppmuntran, som i framtiden skulle möjliggöra deras fortsättning under en eller annan form.

Den fördelning förf. här afsett, är den vid krigets utbrott i trakten af S:t Michel stående s. k. Savolaks-karelska (3:e) brigaden, hvilken leddes af öfversten vid Savolaks inf.-regemente J. A. Cronstedt. Den omfattade följande trupper: 4 halfbatalj. Savolaks inf.-reg:te (Cronstedt), 4 halfbatalj. Savolaks jägarreg:te (Sandels), Karelska jägarekåren (Ami-noff), Karelska dragonkåren (Christiernin), Brigadens artillerikompani (v. Born) samt 1 bataljon vargering (v. Törne), 1 oberidet kompani dragonvargering och 2 volontärkompanier (Sjöman och Munck) af arméns flotta. Af officerare och underofficerare, tillhörande dessa

trupper, har förf. i sin matrikel upptagit ej färre än 326 deltagare i kriget, däraf 187 officerare och högre civila tjänstemän samt 139 under-officerare och lägre civila ämbetsmän (förutom 20 under kriget till officerare befordrade).

Biografierna öfver befälet äro både fylliga och önskvärdt fullständiga; de åtföljas ofta af vällyckade reproduktioner af porträtt och silhuetter men tyvärr icke af autografer, hvilka enligt vårt förmenande i väsentlig grad skulle ökat arbetets värde. Förf. har tillgodosett sig ett rikhaltigt material, men — vare sig källorna ej alltid varit primära — har dessvärre ett betydligt antal oegentligheter insmugit sig i den för öfrigt förtjänstfulla framställningen. Vi skola här framlägga resultatet af några stickprof, i det vi påpeka, att nedannämnda personer alla tillhört Karelska dragonkåren och att våra uppgifter uteslutande basera sig på egenhändiga meritförteckningar och prästatterester.

Brunow, Paul (n:o 170). Enl. prästatter född i Rantasalmi. Volontär $\frac{3}{9}$ 1792. Sergeant på stat med fältväbels karaktär $\frac{25}{6}$ 1796.

Calonius, Henrik Johan (n:o 310). Född $\frac{24}{12}$ 1768. Erhöll transport t. lifkomp. af Savolaks inf.-reg:te $\frac{17}{6}$ 1788. Korpral utan lön (vid dragonkåren) $\frac{1}{5}$ 1789. Erh. resolution på profoss lön $\frac{18}{12}$ 1799.

Christiernin, Adolf Ludvig (n:o 153). Född i Husby-Sjutolft socken. Förare vid Svea Lifgarde $\frac{17}{2}$ 1778. Fänrik vid Jämtlands reg:te $\frac{10}{4}$ 1783. Vicekorpral vid Lifdrabanterna $\frac{17}{3}$ 1791. Öfverste-löjtnant vid Karelska dragonerna (med majors lön) $\frac{18}{5}$ 1795.

Fabritius, Ernst Wilhelm (n:o 30). Sergeant $\frac{21}{9}$ 1770.

Grottenfelt, Carl Herman (n:o 6). 1776 befordrad till sergeant »vid berörde Escadron och öfre Savolax Compag.» (således ej vid Savolaks inf.-reg:te).

Harlin, Carl (n:o 311). Volontär vid Karelska dragonkåren $\frac{5}{1}$ 1798. Förare med nummerlön $\frac{2}{7}$ 1798. Sergeant på stat med fältväbels karaktär $\frac{8}{8}$ 1803. Fältväbel på stat vid nedre Savolaks komp. $\frac{20}{9}$ 1803.

Hofström, Johan Magnus (n:o 171). Fältväbel på stat $\frac{24}{4}$ 1790.

v. Nandelstadh, Georg Fredrik (n:o 166). Född i Jockas socken. Befordr. till korpral på extra stat vid Karelska dragonkåren $\frac{28}{3}$ 1796. Kadett vid Haapaniemi krigsskola $\frac{2}{9}$ 1796. Utexaminerad $\frac{12}{7}$ 1800. Erh. korprals lön vid nedre Savolaks komp. $\frac{6}{7}$ 1804.

Norrgreen, Anders (obs! skref själf -green, ej -gren) (n:o 162). Frivolontär vid Savolaks inf.-reg:te, Puumala komp. $\frac{27}{2}$ 1772. Korpral $\frac{30}{8}$ 1776. Rustmästare vid lifkomp. $\frac{30}{7}$ 1786. Förare $\frac{20}{6}$ 1788 och $\frac{27}{6}$ s. å. erh. transport till Karelska dragonkåren, öfre Savolaks komp.

Norring, Ernst Eric (n:o 314). Född $\frac{6}{1}$ 1759. Trumslagare $\frac{3}{3}$ 1775. Volontär $\frac{4}{2}$ 1777. Sekundkorpral $\frac{25}{6}$ 1779. Premier korpral $\frac{26}{2}$ 1782. Bivistat bl. a. affären vid Porrassalmi 1789.

Oppman, Albrecht Wilhelm (n:o 315). Fältväbel $\frac{8}{7}$ 1806. Bivistat Nyslotts belägring 1788, 2:ne affärer vid Porrassalmi 1789, några träffningar till sjöss och landstigningar 1790.

Poppius, Gabriel (n:o 155). Kornett på extra stat $\frac{2}{9}$ 1782. D:o på stat $\frac{25}{3}$ 1790. Erh. sergeantslön $\frac{24}{4}$ 1791. Löjtnant vid öfre Savolaks komp. med sergeants lön $\frac{7}{4}$ 1795.

Poppius, Johan (n:o 161). Sekundkorpral $\frac{3}{10}$ 1775. Förare $\frac{23}{16}$ 1779. Sergeant $\frac{26}{9}$ 1780. Sekundlöjtnant $\frac{28}{7}$ 1796.

Ruthensköld, Abraham Axel (obs! skref själf sitt namn med *ih*) (n:o 163). Befordr. till löjtnant i armén $\frac{8}{9}$ 1800 och uppflyttades bland de 25 äldsta lifdrabanterna.

Schlüter, Severin Emanuel (n:o 156). Volontär $\frac{14}{7}$ 1780. Rustmästare vid prem.-majorens komp. $\frac{20}{7}$ 1787. Transporterades till dragonkåren $\frac{20}{10}$ 1788. Befordrad till sergeant $\frac{26}{7}$ 1789.

Stenroth, Petter Reinhold (n:o 164). Transporterades $\frac{1}{10}$ 1788 till Savolaks regementes fältartilleri. Löjtnant i armén $\frac{9}{7}$ 1802. Erh. transport till andre löjtnant på stat vid öfverstelöjtnantens komp. $\frac{6}{7}$ 1804. På begäran entledigad från stall- och fäktmästarebefattningen vid Haapaniemi krigsskola $\frac{1}{7}$ 1805.

Sture, Christer Georg (n:o 159). Fältväbel vid Karelska dragonkåren $\frac{10}{5}$ 1776. Kornett vid d:o $\frac{29}{7}$ 1776. — Förf. anför, att ättlingarna till öfverstelöjtnanten Gustaf Adam Sture på 1770-talet fått kungl. befallning att kalla och skrifva sig *Sturén*, sedan släkten ej kunnat bevisa sin härkomst från eller släktskap med den berömda ätten Sture (jfr Ennes I: 218). Här torde det vara skäl att fästa läsarens uppmärksamhet vid följande kgl. resolution, hvilken undert. funnit bland Karelska dragonkårens handlingar å Finska Statsarkivet: Kgl. Majestät till öfverste Furumark. — — — »Vid nådigt öfvervägande af Cornetten vid Carelske Dragone-Regementet Christer Georg Stures [nb. *ej* Sturéns] genom Eder anmälte underdåniga ansökning om förnyande af det Adelskap han förment sig äga, hafve Vi i Nåder funnit at denna dess Ansökning ej kan beviljas; hvilket Vi — — — — — Parma den 29 April 1784. Under Vårt Secret (L. S.) G. v. Carlson.»

— *Iskm* —

Boken om Tjust. Första delen. Af *Ada Rydström*. Westervik, C. O. Ekblad & Comp. 1907. 118 s. med 23 illustr. Pr. 1,50.

»Jag har sökt samla några bilder från svunna tidevarf i en ram af olika hem, af berg och dalar, sjöar och skogar här i Tjust». Med dessa ord säger författarinnan själf i sin inledning hvad hon velat gifva oss med den serie herrgårdsskildringar, som hon grupperat kring *Casimirsborg*, *Blekkhem*, *Helgerum* och *Segersgårde*. Hon fängslar vår uppmärksamhet med sina små intressanta, liffulla anekdoter, sina ofta utmärkta naturskildringar, sin personliga stil. Och det är vår uppriktiga önskan att fröken Rydström må finna tillfälle att snart — helst i en värdigare utstyrsel — fortsätta med sitt älskvärda författarskap.

Målare och urmakare, flickor och lösdrifvare. Historier från gamla Stockholm af *M. Hallman*. Sthlm. Fröleen & Comp. 1907, 217 sid. Pris 2 kr. 75 öre.

Arbetet innehåller flera kapitel, af hvilka somliga kunna intressera oss mera. Det första, *om lösdrifvare och »lösa konor»* ger oss ingen

ljus bild af forntidens sätt att behandla proletariatet. Det andra handlar om *trofemålaren Olaf Hoffman* och hans änka Metta Eriksdotter, och ger läsaren en liten inblick i en stackars konstnårs törnbeströdda lif, som författarinnan med stor pietet skildrat. Här mötes äfven forskaren af ett nytt och förut okänt namn. Denna Metta Eriksdotter hade i sitt första äktenskap varit förenad med regementsfältskären Johan Didrik *Obendorff*, som ej är förtecknad i våra läkarmatriklar. Han nämnes endast i förbigående, och en liten not om honom, såvida det varit bekant, skulle varit af stort intresse. Tredje kapitlet bär titeln *hofurmakar Jean Fredman och hans familj*. Författarinnan har kanske mera ingående än föregående förf. behandlat denne Jean Fredman, hans olyckliga äktenskap och hans tvistigheter med styfsonen hofrättsauskultanten Carl Holmgren. I ett följande kapitel berörs också en Béllmansfigur under rubriken *Platskan och hennes »jungfrur»* och visar oss hvilken samvetsgrann skildrare af folklifvet vår »svenske Hogarth» var, ty här kastas minsann ej något försonande drag öfver detta mörksens vidunder Lovisa von Platt. Nästa kapitel, som är bokens intressantaste och värdefullaste, uppträder helt blygsamt under titeln *något om tapetmålare* och ger oss många viktiga upplysningar om gammaltidens konstlif. Så följer i ordningen *ett par historier från Norrtälje*, författarinnans hembygd, och som hufvudsakligast besitta ett lokalt intresse.

Slutomdömet om Mila Hallmans arbete är att det väl förtjänar att af oss personalhistorici studeras och våga vi hysa den förhoppningen, att hon så blifver uppmuntrad, att hon kan fortsätta den nu med sådan framgång beträdda banan.

A. L.

Frågor

1. I och för utgifvandet af en minnesskrift om Älfsborgs Läns Hus-hållningssällskap begäres upplysning om porträtt finnas af

1. Landshöfdingen, friherre *Lars Hjerta*, f. 1762, död i Jönköping 1835.
2. Landshöfdingen *P. A. Ekorn*, f. 1758 död 1819 och
3. Landshöfdingen *Carl Georg Flach*, f. 1778 död 1846.

Borås.

Otto Mannerfelt.

2. Finnes något porträtt öfver Direktören vid det äldsta svenska Ostindiska kompaniet kommandören *Jacob von Utfall*, f. 1715 d. 1791.

C. von Utfall.

3. Är det känt om den *Johan Buchholz*, som omtalas i »Två kvinnoöden» (Nord. Tidskr. 1907:1, pag. 48) återkom till Sverige och hvar han sedan bodde? En *Johan Christian Buchholtz* lefde 1721 och bodde troligen i Kinds härad i Västergötland.

Göteborg.

Wettergren & Kerber.

4. Haf godheten lämna uppgift om och i hvems ägo oljemålningar efter nedannämnda personer finnas:

Landshöfding Fridenreich gift med *Mina Elisabet Wilkens*.
Medlemmarne af släkten *Hård af Torestorp* och *Kruuse af Varchow*.

Adress: Linnégatan 7, Göteborg.

Elisabet Strandh.

Fru.

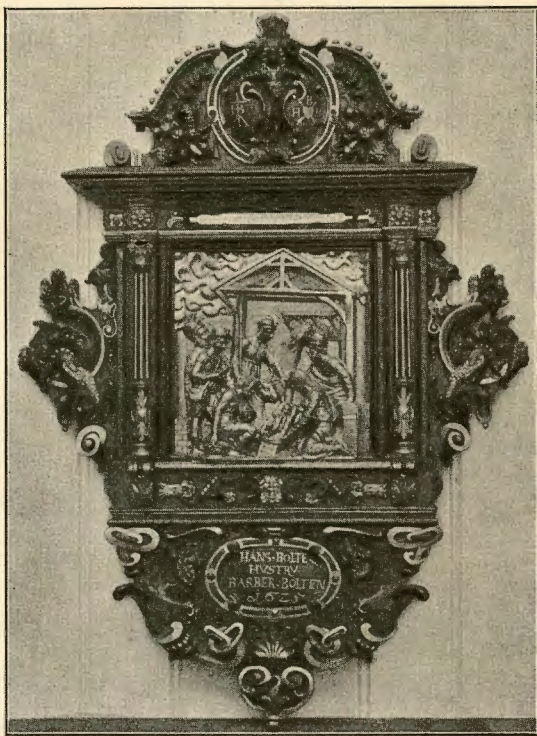
5. Finnas porträtt af nedanstående chefer för Smålands kavalleri- och Smålands dragonregemente?

Chef:

<i>von Buchwaldt</i> , Fredrik, frih.	1674—77.
<i>Nieroth</i> , Carl, Grefve	1700—06.
<i>von Dahldorff</i> , Johan Valentin	1706—15.
<i>Silfverhielm</i> , Göran, frih.	1715—28.
<i>Schmiterlöw</i> , Hans Georg	1728—30.
<i>Fridenfelt</i> , Christoffer	1733—43.
<i>Ridderborg</i> , Lorentz	1743—46.
<i>Sprengtport</i> , Carl Hinrich	1746—62.
<i>Silfverhielm</i> , Claes Eric, frih.	1762.
<i>von Bohlen</i> , Carl, grefve	1774—75.
<i>De la Grange</i> , Eric Johan	1788—95.

Upplysningar torde godhetsfullt lämnas till Chefen för Smålands husarregemente, Eksjö.

6. I den strax invid Laxå järnvägsstation belägna Bodarne kyrka i Närke hänger den utmärkt vackra träskulptur (höjd c:a 80 cm.), som här i bild återgifves. Inskriptionen lyder: »Hans Bolte. Hustru

Barber Bolten. 1625.» — Med tacksamhet mottages hvarje uppgift om dessa personer, hvilka efter all sannolikhet tillhörde den ursprungligen pommerska ätten Bolternstern, som enligt Anrep före adlandet hette Bolte eller Bolten.

Laxå.

Carl Sahlin.

7. I den Wadströmska porträttkatalogens tryckta del (St:m 1894) finnas under N:ris 3543 och 3544 upptagna i siluett af öfverstelöjtnanten Carl Bernhard von Born, (d. 1790) och i gravyr af landshöfdingen S. F. von Born (d. 1850), hvilka porträtt emellertid ur nämnda

samling senare förkommit. Upplysningar om dessa porträtts vidare öden emottagas tacksamt af:

Adress: Finland, Lovisa, Sarvlaks. *V. M. von Born*,
Friherre, godsägare;

-
8. För komplettering af ett anträd önskas uppgift å föräldrarne till:
1. *Nils Bergqvist*, f. 1758 ²⁹/₁₀, † 1825 ²/₈ på Nordvik i Nora socken, Västernorrlands län. Han var kronobefallningsman med landskamrers titel och gifte sig på Nordvik 1791 ¹³/₁, med sin företrädares dotter *Anna Lisa Hasselhuhn* samt hade med henne barnen *Anna Lisa*, *Henrik* och *Olof* (studenter i Uppsala) och *Hedvig* gift med efterträdares *Erik Peter Holmberg*. Forskningar i Nora kyrkoarkiv hafva ej ledt till något resultat.
 2. *Anna Brita Busk*, *Busch* eller *Bugt*, f. 1756 ⁷/₄, † 1809 ²⁸/₄. G. 1780 ²⁰/₁₀ m. *Sven Holmberg*, rådman och snickaremästare i Härnösand. Härnösands kyrkas arkiv förgäfves anlitadt!

G. I.

-
9. För ett tillämnadt arbete öfver släkten *Schlüter*, *Schlyter* och *Schlytern* vore undertecknad mycket tacksam för alla uppgifter om arki-valier rörande släkten eller porträtt af dess medlemmar.

Åbo.

Selim Schlüter.

Personhistoriska samfundet.

Årsmöte

hölls den 17 mars 1908 å restaurant Riche under ordförandeskap af Riksarkivarien E. Hildebrand.

F. d. Kammarrättsrådet J. A. Wallensteen föredrog revisionsberättelse för år 1907, hvarefter ansvarsfrihet beviljades.

Härefter företogs val af funktionärer, därvid i styrelsen återinsattes Öfverstekammarjunkaren Friherre *Carl Carlsson Bonde*, Riksarkivarien *E. Hildebrand*, Friherre *Joh. Rudbeck*, Fil. D:r *K. H. Karlsson* samt nyvaldes, efter t. f. Hofrättsfiskalen F. W. Grönwall som undanbedt sig återval, e. o. Amanuensen vid Kungl. Biblioteket Fil. D:r Grefve *Carl-Magnus Stenbock*. I redaktionsutskottet återvaldes ofvannämnde Frih. *Rudbeck* och D:r *Karlsson*, vidare Kontorschefen *Govert Indebetou*, Frih. *R. Cederström* samt nyvaldes ofvannämnde Grefve *Stenbock*. Till revisorer återvaldes Öfverkammarherren *G. Celsing* och f. d. Kammarrättsrådet *J. A. Wallensteen* med Kapten *O. Bergström* såsom suppleant.

Föredrag höllos dels af D:r *Karlsson* om medeltidsgenealogierna och deras källor, dels af Herr *Indebetou* i samband med en å lokalen anordnad utställning af anträdsblanketter.

Från den sistnämnde hade till styrelsen inkommit en skrifvelse angående utvidgning af samfundets bytesförbindelser.

Styrelsen ansåg det vara af största intresse för samfundets ändamål att dess ledamöter finge tillfälle att taga del af den utländska genealogiska litteraturen och de publikationer som utgifvas af likartade sällskap i utlandet, särskildt som dessa ofta innehålla artiklar rörande Sverige och svenska släkter, och fann styrelsen det synnerligen lämpligt att samfundet trädde i utvidgade bytesförbindelser med sådana sällskap. Frågan blef då huru dessa skrifter skulle kunna bli tillgängliga för samfundets ledamöter. Mest önskvärdt vore ju om samfundet själf kunde förskaffa sig ett eget bibliotek och egen lokal. De kostnader som detta skulle medföra lägga dock icke allenast nu, utan med säkerhet äfven för framtiden oöfverstigliga hinder i vägen för dylik anordning. Samfundet måste därför träda i förbindelse med någon institution, som både förfogar öfver lämplig lokal och arbetskrafter för vård af samfundets samlingar. Styrelsen som ansåg Kungl. Biblioteket härvid först och främst böra komma i fråga hade satt sig i förbindelse med Öfverbiblio-

tekarien, som förklarar sig villig att så vidt utrymmet medgäfvade hålla löpande årets årgångar af tidskrifter äfven om eftermiddagarna tillgängliga för samfundets ledamöter och

antingen som deposition i Kungl. Biblioteket mottaga samfundets samlingar, men måste i sådant fall samfundet ikläda sig skyldighet att bekosta böckernas inbindning och komplettering;

eller om samfundet ville som gäfvade till Kungl. Biblioteket öfverlämna samlingarna, skulle Kungl. Biblioteket bekosta deras inbindning och komplettering.

Efter en stunds diskussion beslöt samfundet att biträda det första alternativet, dock med tillägget att samlingarna skulle deponeras tills vidare på ett år.

Sedan v. Häradshöfding Nauman framställt förslag om tillsättande af en kommitté bestående af 3 personer med uppdrag att vid kommande restaurering af Riddarholmskyrkan taga vara på fynd af genealogiskt och personhistoriskt intresse, beslöt samfundet att uppdraga åt styrelsen att till Samfundet S:t Erik göra hemställan om samarbete i sådant syfte.

Vid konstituerande sammanträde af styrelsen utsågos till ordförande Frih. Bonde, till skattmästare Frih. Rudbeck och till sekreterare Grefve Stenböck.

Efter mötets slut intogs gemensam sexa.

Utdrag af revisionsberättelsen för år 1907.

<i>Behållning från år 1906</i>		1,875: 57
<i>Inkomster år 1907:</i>		
Ledamotsavgifter	3,961: 73	
Lagerförsäljning m. m.	614: 70	
Särskilda penningbidrag till tidskriften	1,010: —	
Diverse inkomster	33: —	
Räntor	73: 11	5,692: 54
	Summa kronor	7,568: 11
<i>Utgifter år 1907:</i>		
Arfvoden	790: 30	
Omkostnader för tidskriften:		
Tryckning och illustrationer	3,688: 68	
Distribution	299: 60	
Utdelning af porträttcirkulär	180: 93	
Inventarier	58: —	
Annonser, postporto m. m.	158: 83	5,176: 34
<i>Behållning till 1908</i>		2,391: 77
	Summa kronor	7,568: 11

Insända porträttförteckningar (6).

Under tiden från den 1 aug.—den 31 dec. 1907 hafva porträttförteckningar inkommit från nedanstående ägare:

K. Andra lifgrenadjärregementets officerskår (gen. kapt. G. Ros); *K. Karlskrona grenadjärregemente* (gen. kapt. F. W. Löwenborg); *K. Södermanlands regementes officerskår* (gen. kapt. frih. Karl K:son Leijonhufvud); *Jernkontoret och Jernkontorets tjänstemäns och betjäntes änke och pupillkassa* (gen. kassör G. E. Lagerström); *Sparfveltska Curatelet* (gen. L. v. Post); *Aktiebolaget Aspa Bruk* (saml. i Ols-hammars kyrka; gen. disp. Carl Sahlin); *Bodarne församling* (gen. föreg.); *Hörsne med Bara kyrka* (gen. kyrkoh. S. Jacobson); *Roslagskulla kyrka* (gen. kapt. Ivar Dahl); *Sätterskyrka* (gen. kyrkoh. Karl Hult).

Adlercreutz, J. A. E., grefvinna, Stockholm; *Bergström, Otto*, kapten, Stockholm; *Boström, Gustaf Samuel*, godsäg., Östanå (gen. kapt. Ivar Dahl); *Carlström, C.*, kapten, Stockholm (gen. löjt. E. A. L. Lind af Hageby); *Creutz, E. J.*, frih., Stockholm; *Ehrensward, Augustine*, fröken, Tosterup (gen. fröken Ulla Piper); *Ekeblom, M.*, fru, Stockholm; *von Friesen, Otto*, f. d. bibliotekarie, Stockholm; *Glassel, Emma, f. Heineman*, fru, Göteborg; *Gyllenadler, K. S. O.*, löjtn., Salnecke; *v. Hallwyl, W.*, greve, (samlingen på Ås; gen. fru Disa v. Post); *Henschen, E. R.*, f. d. konsistorienotarie, Uppsala (gen. v. häradshöfd. C. Henschen); *Hochschild, E.*, f. *Piper*, friherrinna, Bellinga (gen. fröken Ulla Piper); *Hökerberg, Lars*, bokförläggare, Stockholm; *Josephson, John*, grosshandl., Stockholm; *Lilljebjörn, E. G.*, läroverksadjunkt och *Henrik Lilljebjörns arfvingar*, Stockholm (gen. E. G. Lilljebjörn); *Lind af Hageby, E. A. L.*, löjtn., Stockholm; *Lindqvist, John Leopold*, marinintendent, Stockholm (gen. Lars Lindqvist); *Lindström, Caroline, f. d'Orchimont*, fru, Stockholm; *Ljungdahl, L. U. V.*, f. d. fängelsedirektör, Stockholm; *Mörner, Axel*, kansliråd, greve, (samlingen å Esplunda); *Mörner, Anna, f. Rundgren*, grefvinna, Uppsala; *Nauckhoff, Wilh.*, kapten, Stockholm; *Nonnen, I. och E.*, Uddevalla; *Persson, Samuel*, hemmansägare, Täng, Skaraborgs län (gen. prosten J. H. Vingqvist); *Posse, Conrad*, frih., Ardmore, Uddevalla (gen. fröken Görel Posse); *Posse, Sophie*, friherrinna, Stockholm; *v. Post, Adolf och Disa*, Ås (gen. fru Disa v. Post); *Ramel, O. M. F.*, frih., Stockholm; *Rossander, W.*, professorska, Stockholm; *v. Schmalensée, K.*, ingenjör, Finnboda, Stockholm; *Silfverstolpe, Emma*, fru, Näs i Uppland (gen. v. auditören John Ljungman); *Silfversward, Charlotta, f. Schartau*, Stockholm (gen. öfverstelöjtn. G. Silfversward); *Sparre, Elin, f. Adelsköld*, grefvinna, Uppsala (gen. fil. kand. J. Stårck); *Swartz, Clementine*, fru, f. d. skådespelerska, Stockholm (gen. Mauritza Swartz); *Nils Svenssons stärbhusdelägare*, Tofta i Skaraborgs län (gen. prosten J. H. Vingqvist); *v. Unge, Henning*, kammarrättsråd, Stockholm (gen. P. von Unge); *släkten von Unge, Mölntorp* (gen. P. von Unge); *Upmark, Gustaf H. F.*, intendent, Storängen; *Wachtmeister, Carl Alarik*, greve, Stockholm; *Vingqvist, J. H.*, prost, Sörestads prästgård; *Vängsjöbergs fideikommiss* (gen. Elsa Hammarsköld); *Österberg, Otilius*, arkitekt, Stockholm.

Nya ledamöter i Personhistoriska samfundet

19/8 1907—10/5 1908

Ständiga ledamöter:

Flensburg, E., Borgmästare. Ronneby.

Årligen betalande ledamöter:

<i>Adelborg, O.</i> , Jur. fil. kand. Uppsala.	<i>Engström, D. A.</i> , Ingenjör.
<i>Adlercreutz, J. A. E. f. Evers</i> , Grefvinna.	<i>Essén, E. R.</i> Äs.
<i>Alexisson, F. P.</i> , Auktionskommissionär.	<i>Fagerlund, G.</i> , Kapten. Karlsborg.
<i>Almqvist, E. K.</i> , Kanslisekreterare.	<i>Finne von Melsted, I.</i> , Jur. utr. kand.
<i>Alströmer, A.</i> , f. <i>Ehrenborg</i> , Friherrinna.	<i>Follin, C.</i> , Löjtnant. Pålsjö.
<i>Ballé, Fr.</i> , f. <i>Ballé</i> , Fru.	<i>von Friesen, O.</i> , f. d. Bibliotekarie.
<i>Beijer, P.</i> , Fil. Dr. Bibliotekarie.	<i>Fröberg, C.</i> , Länsnotarie.
<i>Bergman, F. V.</i> , Med. Dr. Göteborg.	<i>von Geijer, W.</i> , Ryttmästare. Wegeholm.
<i>Björnstjerna, R. M.</i> , Generalmajor.	<i>Geselius, E. A.</i> , Förste kontrollör.
<i>Bogeman, C.</i> , Godsägare. Botorp, Gripenberg.	<i>Grundel, A.</i> , Redaktör.
<i>Bohnstedt, S.</i> , f. <i>Cassel</i> , Fru. Hjelmarsnäs.	<i>Gyllenadler, K. S. O.</i> , Löjtnant.
<i>Bromander, C. W.</i> , Kyrkoherde. Ölme.	<i>Hafström, C.</i> , Landssekreterare. Halmstad.
<i>de Bronikovskij, F.</i> , Räntmästare. Halmstad.	<i>Hagström, N. V.</i> , Banktjänsteman. Göteborg.
<i>Brummer, J. C.</i> , Ingenjör. Vij, Ockelbo.	<i>Hellström, G.</i> , Fil. kand. Uppsala.
<i>Bruun, J. A.</i> , Grosshandlare. Kalmar.	<i>Helmer, C. O.</i> , Länsbokhållare. Halmstad.
<i>Börjesson, K.</i> , Bokhållare.	<i>Hermelin, J.</i> , Frih. Godsägare. Ulfåsa.
<i>Carlheim-Gyllensköld, V.</i> , Fil. Dr.	<i>Hildebrand, B. E.</i> , Landtbruksingenjör. Vänersborg.
<i>Cederquist, J.</i> , Direktör.	<i>Hildebrandsson, S.</i> , Direktör.
<i>Cervin, C.</i> , Volontär.	<i>Hjortsberg, J.</i> , Postexpeditör. Kristianstad.
<i>Chrysanter, C. F. L.</i> , Advokat. Uppsala.	<i>Hochschild, E.</i> , f. <i>Gyllenstierna</i> , Friherrinna. Krappertup. Höganäs.
<i>Collijn, I.</i> , Fil. Dr. Uppsala.	<i>Holmertz, E.</i> , f. d. Krigsråd.
<i>Dickson, C.</i> , Bankdirektör.	<i>Hychert, B. E.</i> , Kamrer.
<i>Dingertz, K.</i> , Direktör. Arlöf.	<i>Jakobsson, G.</i> , Roteman.
<i>Drangel, C. O. E. R.</i> , Öfverkontrollör.	<i>Johnson, C. L.</i> , Pastor.
<i>Edelstam, O.</i> , Civilingenjör. Uppsala.	<i>Kardell, S. J.</i> , Lektor. Östersund.
<i>Ehnbom, O. E.</i> , Länsnotarie. Halmstad.	
<i>Ekström, H.</i> , Direktör.	

- Key, V.*, Löjtnant.
Lagerfelt, C. F., Frih., e. o. Hofrättsnotarie.
Landergren, H., Postmästare. Sölvesborg.
Liliedahl, S., Malmö.
Lilliecreutz, F., Frih., Kapten. Jönköping.
Lind af Hageby, E. A. L., Löjtnant.
Lindström, O. S., Kapten. Örebro.
Liviijn, H., Grosshandlare.
Mörner, C., Grefve, Jur. utr. kand. Engelholm.
Mörner, N. C., Grefve, Godsägare. Herrborum, Börrun.
Nordenskjöld, O., Borås.
Odencreutz, G., Ådalen, Västra Harg.
Poignant, J. A., Major.
von Post, D. f. Tegnér, Fru. Åsgård, Ås.
von Post, O., Underlöjtnant.
Pripp, C. G. J. B., Amanuens.
Prytz, C. R., Grosshandlare. Göteborg.
Ramel, H. O. C., Frih., Hofjägmästare. Öveds kloster.
Rhedin, M. W., Brukspatron. Surte.
Ridderstolpe, G., Frih. Storängen.
von Rosen, N., Grefve, Löjtnant.
Sandberg, E., Fil. Kand. Upsala.
von Schmalensee, K., Ingenjör.
Sjöberg, T., Löjtnant. Sköfde.
Sjögren, A., Artist.
Sjögren, A., Kronofogde. Växjö.
Sparre, E., Frih., Advokat.
Spens, H. M., Grefve, Landskamrerare Halmstad.
Stael v. Holstein, G., Godsägare. Vapnö.
Stenbock, C.-M., Grefve, Fil. D:r.
Stenhammar, W., Löjtnant. Linköping.
Strokirk, E., Arkitekt.
Stålhandske, O. D., Löjtnant.
Sundin, C. E., Öfverstelöjtnant.
Thestrup, J. G., Rådman. Landskrona.
Thuresson, E. V., Civilingenjör. Gullspång.
Unman, J., Grosshandlare.
Wallgren, A., Fältintendent. Karlsborg.
Westman, C. G., Jur. utr. kand.
Wieselgren, R., Ingenjör. Nyqvarn.
Wik, K., v. Håradshöfding. Falun.
Wilskman, A., Univ.-registrator. Helsingfors.
Wrangel, N., Frih. Öfverste. Petersburg.
Örn, G. H., Landtränmästare. Linköping.

Institutioner som åtnjuta ledamotsrätt:

Kungl. Värmlands regementes officerskår. Karlstad.

De af samfundets ledamöter, för hvilka ej annorlunda uppgifves, bo i Stockholm.

Följande af samfundets skrifter utlämnas åt *ledamöter i samfundet*, efter rekvisition hos skattmästaren, till nedannämnda pris, nämligen:

Svenska Autografsällskapets tidskrift, Del. II, n:is 1—12 (årg. 1889—1896, 346 sid.), lämnas fullständig för 6 kr., lösa häften för 1 kr. för hvarje häfte; dubbelhäftet n:is 11—12 för 2 kr. Ex. tryckt på *bättre papper* (däraf några få fullständiga årg. äro tillgängliga) jämte *Register* till delarna I och II, äfven på *bättre papper* . kr. 20.

Personregister till delarna I och II (44 sid.) kr. 2.

Personhistorisk tidskrift, årg. II (1900, 180 sid.) med 24 porträtt och register samt Dödslista för 1900, 53 sidor . . . kr. 5.
Årg. I och III slutsålda.

Personhistorisk tidskrift, årg. IV (1902, 166 sid., med 24 porträtt och register samt Dödslista för 1902, 43 sid.) . . . kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. V (1903, 222 sid., med 25 porträtt och register samt Dödslista för 1903, 37 sid.) . . . kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. VI (1904, 164 + 23 sid., med 22 porträtt och register) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. VII (1905, 167 + 56 sid., med 19 porträtt och register) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. VIII (1906, 133 + 106 sid., med 17 porträtt och register) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. IX (1907, 111 + 160 sid., med 36 porträtt och register) kr. 5.

Handlingar, utg. genom samfundet:

I. S:t Nikolai kyrkas i Stockholm vigselbok, I. 1604—1650 och 2. 1651—1700 (182 sid.), utg. af F. U. Wrangel kr. 3.

II. En adlig och furstlig hofpredikant under 1600-talets senare hälft, P. G. Öjer; utg. af Karl af Schmidt (82 sid.) kr. 1: 50.

III. Släkten Aminoff (85 sid + 1 tab.) kr. 5.

IV. Klosterfolket i Vadstena; af C. Silfverstolpe (168 sid.) . kr. 3.
D:o d:o tryckt på *bättre papper* (i få ex.) kr. 5.

V. Svenska porträtt i samlingarna vid Uppsala universitet, förteckn. af N. Sjöberg (6 + 87 sid.) med 31 porträtt, ingår som bilaga i årg. III och IV.

VI. Svenskarne under dannebrogen 1848—50, med tillägg (102 + 24 sid.), af B. Schöldström, med 97 porträtt. Erhålles gm C. E. Fritzes bokhandel, Stockholm.

VII. Svensk genealogisk litteratur, förtecknad af J. A. Almquist (80 sid.) kr. 2.

VIII. Porträttsamlingarna å Edsberg och Hedensberg (23 sid. och 14 porträtt + 56 sid. och 3 porträtt), ingå som bilagor i årg. VI och VII.

Ny serie:

1. Köpings stads tjänstemän 1605—1905, af G. Elgenstierna (106 sid.); ingår som bilaga i årg. VIII, h. 3—4.

2. Kalmar regementes chefer 1623—1907, af F. Rudelius (160 sid. + 23 porträtt); ingår som bilaga i årg. IX, h. 3—4.

Dödslistor från och med år 1899 till och med år 1903 å . . . kr. 1.

Stockholm. P. A. Norstedt & Söner 1908.